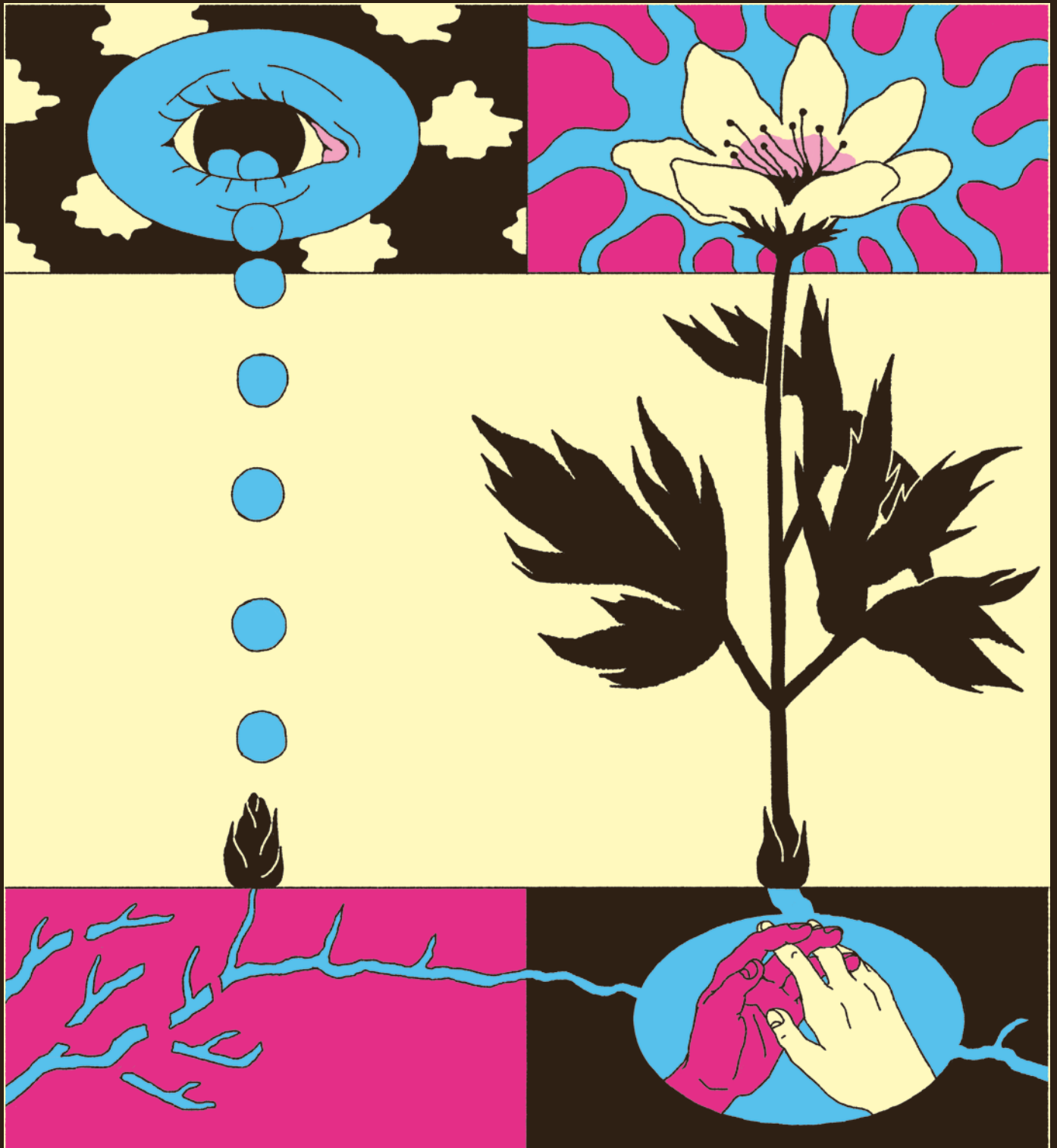

N
R

2
/
2
0
2
1

ASTRA

SAMHÄLLE — KULTUR — FEMINISM

ASTRA

SAMHÄLLE

—

KULTUR

—

FEMINISM

Tallbergsgatan 1/175
00180 Helsingfors

E-post: astra@astra.fi

Webbsida: astra.fi

FB: facebook.com/tidskriftenastra

IG: instagram.com/tidskriftenastra

Chefredaktör:

Elliot Lundegård
astra@astra.fi

AD:

Nina Grönlund
ad@astra.fi

Administration & prenumeration:

Carina Majander
pren@astra.fi

Prenumerera: ASTRA utkommer fyra gånger om året. En helårsprenumeration i Finland kostar 45 euro. Mera information får du på astra.fi eller genom att mejla pren@astra.fi.

Lösnummer: 12 euro

Tryckeri: Grano

Medlem i Tidskriftscentralen

ISSN-L 2323-3966

Bild på omslaget:

Nina Grönlund

Utgivarföreningen för tidskriften ASTRA:

ASTRA ges ut av Utgivarföreningen för
tidskriften Astra rf.

År 2021 består styrelsen av:

Tom Kettunen (ordförande),
Fanny Bruun (vice ordförande),
Mathilda Åman, Arseniy Lobanovskiy,
Nea Donner, Kira Björklund, Sara Nyman,
Corinne Mustonen, Gisela Montonen
och Nadia Korkman

Du får kontakt med styrelsen
genom att mejla dem på
styrelse@astra.fi

MEDVERKANDE I ASTRA 2/2021:

Kerstin Andersson
Fatuma Awil
Maria Bodin
Shia Conlon
My Danvind
Rosanna Fellman
Nina Grönlund
Emma Göransson
Dionysia Kang
Jasmine Kelekay
Minjee Hwang Kim
Marika Kivinen
Linnea Lundborg
Yilin Ma
Nina Nyman
Iona Roisin
Sunná Valkeapää
Mats Wickström
Samar Zureik

4

Elliot Lundegård
LEDARE

7

FINLAND ÅTERLÄMNAR
SAMISKA FÖREMÅL /
NYTT STÖD FÖR MUSEER I
ÅTERLÄMNANDEÄRENDEN

8

Jasmine Kelekay
SVERIGES DOLDA HISTORIA
OCH DEN AFROSVENSKA KAMPEN
FÖR ERKÄNNANDE

10

Yilin Ma
I FEEL MY BODY IS SPLIT IN TWO
AND THERE'S A LEARNING PROCESS
BETWEEN THEM

12

Kerstin Andersson
UNNA SAIVA
– EN SKÄNDAD SAMISK OFFERPLATS

18

Fatuma Awil
VÅR KRONA ÄR FLÄTAD
PRECIS SOM VÅR HISTORIA

20

My Danvind
FÖRFÄDERS VÖRDNAD

21

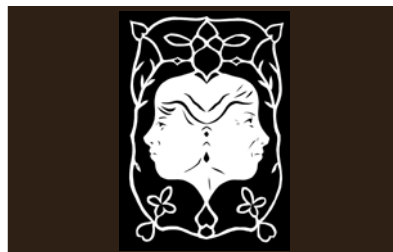
Emma Göransson
ASTRID

24

Marika Kivinen
OM ATT MINNAS KOLONIALISM

28

Maria Bodin
UR KRISTINAFRAGMENT

30

Dionysia Kang
WRITING ABOUT MY MOTHERS

34

Rosanna Fellman
ASPERGERBEGREPPETS
HISTORIA

36

Linnea Lundborg
LISA

38

Shia Conlon
TRANSSEXUAL TIME VOL. 2:
FRACTURING

42

Iona Roisin
COMPLIANCE

45

Mats Wickström
FINLANDSSVENSK TERRITORIALISM
OCH KARELSKA FLYKTINGAR

48

Nina Nyman
ASTRA (NOVA)S ARKIV
– ELLER KONSTEN ATT KURATERA NÅGON
ANNANS FEMINISM FÖR ALL FRAMTID

51

ORDLISTA

Text Elliot Lundegård

HISTORIA

L
E
D
A
R
E

Kära feminister, gamla och nya läsare: välkomna till historienumret. Jag är tillbaka som redaktör, efter ett samarbete med **Jasmine Kelekay** – ett samarbete som varit helt överväldigande i all sin fantastiskhet. För er som inte läst förra numret än: Gör det! Jasmine Kelekay var gästredaktör för ett temanummer om Svart feminism i Norden som tål att läsas igen och igen. Jag är väldigt glad över att vi fått publicera texter av både Jasmine och **Fatuma Awil**, skribent i förra numret, i den Astra du just nu håller i handen. Och jag hoppas och tror att vi kommer få höra mer också av andra medverkande i Svart feminism i Norden-numret i Astra framöver.

Det nummer du just nu är i färd med att läsa innehåller texter som alla knyter an till temat historia. Som feminist och queer har jag länge intresserat mig för historia, historien och historier. Ungefär samtidigt som jag gick ut gymnasiet började insikten växa i mig om att historien inte går att beskriva som just historien, utan snarare är ett myller av historier: röster, berättelser, kollektiva erfarenheter och utsagor som går isär. Det skolan lärt mig att historien var, var bara *en* version av det förflutna, berättad och tillrättalagd av människor med makt. Det

började gå upp för mig att även grundskolans historieböcker höll på med en sorts identitetspolitik – politik baserad på en viss identitet som konstruerades genom historieberättande: Såhär vill vi framstå. Det här vill vi berätta om oss själva, om världen, om Sverige (där jag är uppvuxen). Och det började gå upp för mig att detta "vi" skavde i mig, var ett "vi" jag inte alltid ville, eller fick, höra hemma i. Historieberättande är en sorts kamp om sanningen om vad som hänt, om varför vi är där vi är nu. Den kampen har inneburit ett tystande av många, här i Norden gäller det inte minst av de samiska rösterna. Det är min förhoppning att detta historienummer ger utrymme för fler versioner av historien än den som, historiskt sett såväl som idag, oftast hörs.

En sak som lyfts direkt och indirekt i många av detta nummers texter är trauma – smärtsamma, oläkta händelser i det förflutna. Att börja reda i marginaliserade grupper historier är också att avtäcka kollektiva trauman. För ja, det är viktigt att vi pratar om trauma så, som någonting som kan beröra hela kollektiv. Det är till exempel traumatiserande att utsättas för rasism och homofobi, både på personlig och kollektiv nivå. Intergenerationella trauman av att ha haft föregångare som blivit tvångsflyttade, förslavade, tvångssteriliserade eller avrättade i koncentrationsläger är verkliga och smärtan passeras ofta vidare genom generationer. Att vara den som bryter mot den smärtans tystnad är tungt, utmattande och ibland ensamt. Men det bär också på en enorm potential: Att bryta tystnaden innebär att avsäga sig skammen och kasta nytt ljus över våra historier. Det gör att vi kan hitta varandra, bryta cirklar, bygga solidariteter och gemenskaper där vi äntligen kan ges utrymme att andas, att läka. ■

Skribenten är Astras chefredaktör

TEMA:

HISTORIA

CITAT FRÅN SIDA:

9

ÄVEN OM SVERIGE TILL SIST SÅLDE SAINT-BARTHÉLEMY TILL FRANKRIKE SÅ FÖRBLIR GUSTAVIA – DÖPT EFTER DEN SVENSK KUNGEN – HUVUDSTAD ÄN IDAG. DEN LOKALA FLAGGAN KÄNNETECKNAS FORTFARANDE AV TRE KRONOR, SYMBOLEN FÖR DET SVENSKA KUNGARIKET.

10

MY MOTHER THINKS IT'S A BLESSING, TO LIVE IN TWO CULTURES
IT TAKES ME YEARS TO AGREE
AND MEANWHILE, I WILL TRY TO MAKE MY DIFFERENCES AS SMALL AS POSSIBLE:
I WILL NOT TALK ABOUT MY ROOTS,
I WILL NOT WEAR THE JADE PENDANT MY AUNT GAVE ME WHEN I WAS BORN,
AND I WILL NOT SPEAK CHINESE IN PUBLIC

14

DÅ PLATSEN GRÄVDES UT FÖRDES 600 FÖREMÅL TILL HISTORISKA MUSEET I STOCKHOLM. DET VAR MÄNGDER AV SMYCKEN, PÄRLOR, PILAR OCH MYNT. NU KÄMPAR ETT TRETTIOTAL SAMER FÖR ATT OFFERGÅVORNA SKA ÅTERBÖRDAS TILL SÅPMI.

18

HISTORIA ÄR ALLT JAG INTE VET NÅGOT OM SAMTIDIGT SOM DET ÄR ALLT JAG HAR FÖR ATT INTE SLUTA EXISTERA FÖR ATT MINNAS DET VÅRA FÖRFÄDER FLÄTAT IHOP FÖR VÅR KOLLEKTIVA ÖVERLEVAD.

22

DEN ALLRA HELIGASTE PLATSEN FINNS EN BIT BORTOM FJÄLLKEDJAN I VÄSTER. DÄR LIGGER EN KLOTRUND SJÖ MED EN BRANT Ö MITT I SOM BÄR NAMNET TJÄEHKERE.

25

RASDISKURSERNA FOKUSERADE PÅ MÅNGA OLIKA SÄTT PÅ DET INTIMA

OCH DET MORALISKA ANSVARET FÖR "DEN SVENSKA FOLKSTAMMENS" FORTBESTÅND LADES OFTA PÅ KVINNOR. KATEGORISERINGAR GJORDES BLAND ANNAT I FÖRHÅLLANDE TILL ETNISKA OCH RELIGIÖSA MINORITETER, MEN VIKTIGT ÄR ATT OCKSÅ SPRÅKSKILLNADEN RASIFIERADES.

32

MY MOTHER WAS BORN THE SECOND-YOUNGEST CHILD AMONG 12 SIBLINGS IN 1965. THIS WAS THE YEAR SINGAPORE GAINED INDEPENDENCE AFTER BRITISH COLONISATION, JAPANESE OCCUPATION DURING WORLD WAR II, AND MERGER WITH MALAYSIA.

35

PERSONER MED ASPERGERS SYNDROM KLASSAS IDAG SOM MER ANPASSNINGSBARA ENLIGT NORMEN FÖR FUNKTION. TITTAR VI PÅ HISTORIEN HAR DETTA DIREKTA LIKHETER MED HUR HANS ASPERGER DELADE IN AUTISTISKA BARN I MER ELLER MINDRE FUNKTIONSDUGLIGA, VILKET SKONADE DE BARN SOM FICK DIAGNOSEN ASPERGERS SYNDROM ISTÄLLET FÖR AUTISM FRÅN DÖDEN.

37

NARRATIVET ATT VI SKA LÄMNA SMÅSTADEN OCH ALLT DEN BÄR PÅ ÄR SÅ STARKT ATT VI INTE SER OSS OM FÖR ATT UNDERSÖKA VAD VI LÄMNAR KVAR. NARRATIVET TALAR OM FÖR OSS ATT DET INTE FINNS NÅGOT ATT SE TILLBAKA PÅ. VI QUEERS SKA BRYTA UPP OCH SLÅ OSS FRIA, BLI LYCKADE INDIVIDER MED STARK REGNBÅGSFÄRGAD KÖPKRAFT OCH VÅRA GAMLA KLASSKOMPISAR SKA LÄSA OM OSS I HELGBILAGORNA OCH VARA AVUNDSJUKA I SINA RADHUS.

FINLAND ÅTERLÄMNAR SAMISKA FÖREMÅL

NATIONALMUSEUM I FINLAND har beslutat att under hösten 2021 återföra – repatriera – sina samlingar av samiska föremål till det samiska natur- och kulturcentret Siida i Enare. Samlingen består av ungefär 2000 föremål och har samlats in från 1830-talet.

Två samiska konstnärer och aktiver, **Petra Laiti** och **Outi Pieski**, planerar en utställning med namnet Mäccmõš, maccâm, máhccan – Hemkomst.

”Repatrieringen handlar om så mycket mer än enbart ett återförande

av föremål. Hela samlingen har en kulturell bärkraft som är ovärderlig. Överlag handlar det om att korrigera historieskrivningen och uppmärksamma uråldriga livskrafter”, säger de.

Amnesty Sápmi undrar när Sverige ska ta ett liknande initiativ. Idag tvingas enskilda personer och samiska föreningar driva processer kring återbördande av samiska kvarlevor och heliga föremål.

”Det är helt oacceptabelt att samerna själva ska behöva driva processer

när det gäller återbördande av föremål, som alldeles uppenbart har stulits från Sápmi. Samerna skulle aldrig lämna ifrån sig offergåvor, sejtar och ceremonitrummor frivilligt. Här måste regering och riksdag ta sitt ansvar och uppfylla de rättigheter som uttrycks i urfolksdeklarationen. Gör om. Gör rätt. Se Finland som ett föredöme i den här frågan”, säger **Erik Törnlund**, gruppsekreterare för Amnesty Sápmi. **A**

NYTT STÖD FÖR MUSEER I ÅTERLÄMNANDEÄRENDE

Riksantikvarieämbetet presenterade förra året två rapporter som vägledning till museer om repatriering av föremål i museernas samlingar där det kan finnas särskilda etiska skäl för återlämnande. Uppdraget har genomförts i samråd med de centrala museerna och Sametinget.

SAMERNA ÄR ETT urfolk och har därigenom, med utgångspunkt i FN-deklarationen för urfolk, rätt att få tillgång till eller repatriering av sina ceremoniella föremål och mänskliga kvarlevor. Museer som vill diskutera frågor om återlämnande av samiska kvarlevor och föremål kan vända sig till Sametinget, som är en expertmyndighet för samiska frågor.

– Vägledningarna ger inte svar på om ett visst föremål ska återlämnas eller inte, utan syftar till att stödja museerna i arbetet med att ta fram egna styrdokument och rutiner. Vi hoppas också att de ska ligga till grund för

fortsatta diskussioner och erfarenhetsutbyte inom museisektorn, säger **Ingela Chef Holmberg**, Riksantikvarieämbetet, som ansvarar för vägledningen om återlämnande.

I museisamlingarna finns många olika samiska föremål, exempelvis bruksföremål, konsthantverk samt religiösa och ceremoniella föremål. Föremålen har samlats in av såväl forskare som museer och även privatpersoner under flera hundra år. Vissa föremål har köpts medan andra har plundrats eller samlats in på ett orättmätigt sätt.

International Council of Museums, ICOM, har etiska regler, som ett stöd för det dagliga arbetet på museer runt om i världen. Dessa regler föreskriver att museerna bör vara beredda att påbörja samtal om återlämnande av kulturföremål till ett ursprungsland eller ursprungsfolk. I de etiska reglerna står det också att:

♦ hanteringen av återlämnandeärenden bör företas på ett opartiskt sätt

och baseras på vetenskapliga, professionella och humanitära principer liksom på relevant lokal, nationell och internationell lagstiftning,

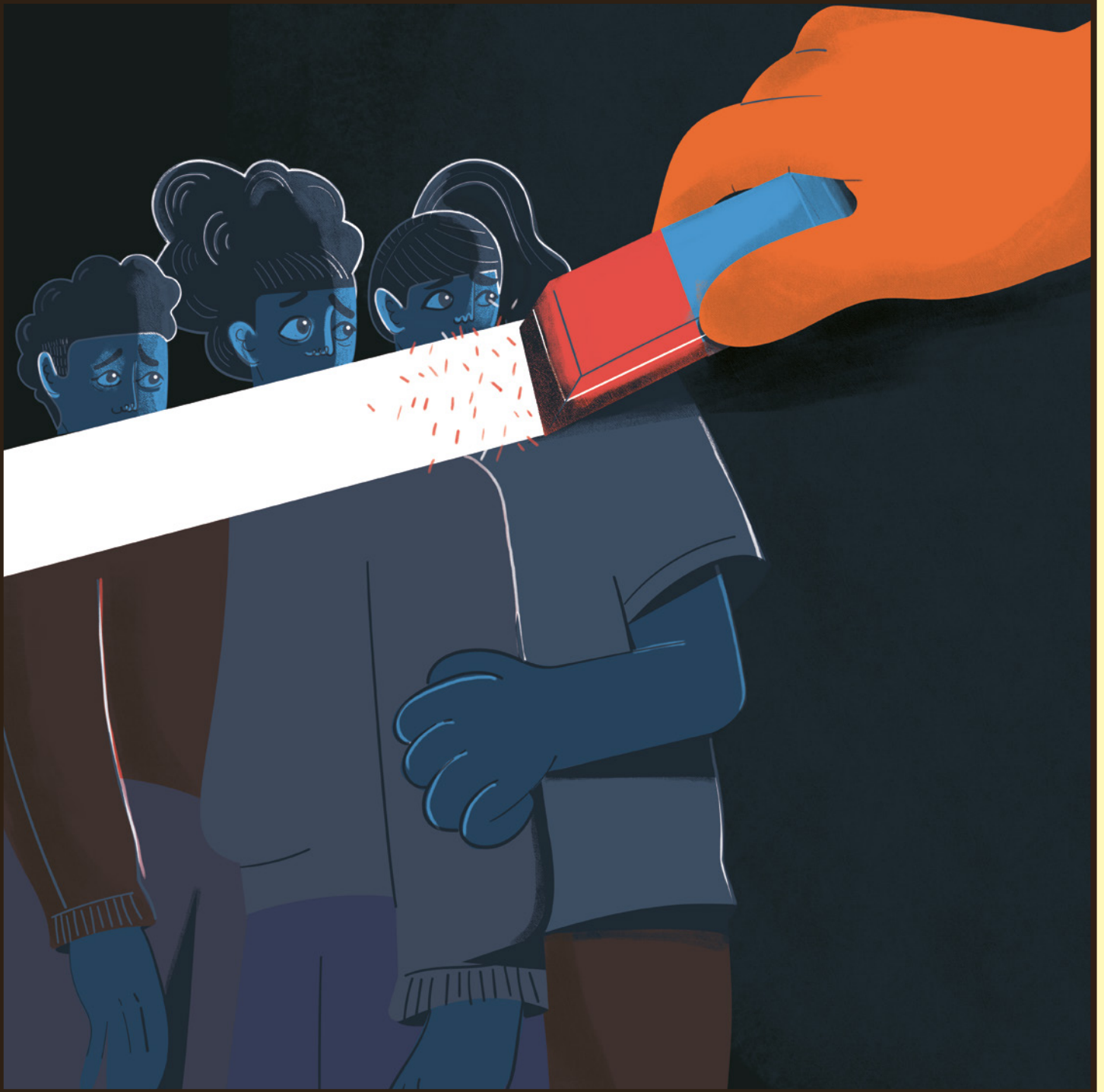
♦ en begäran om återlämnande av mänskliga kvarlevor eller föremål av religiös betydelse ska hanteras skyndsamt, och med känslighet och respekt,

♦ museets riktlinjer bör ange hur processen för att efterkomma en sådan begäran ska se ut.

I enlighet med museilagen får de statliga museerna själva besluta om att överlåta föremål ur sina samlingar till andra museer inom det allmänna museiväsendet. Detta betyder att ett statligt museum får ge bort föremål till andra statliga museer, till kommunala eller regionala museer, samt till museer där mer än hälften av antalet ledamöter i styrelse eller annat ledningsorgan är utsedda av stat, kommun eller landsting/region. **A**

Text Jasmine Kelekay

Bild Samar Zureik

SVERIGES DOLDA HISTORIA

OCH DEN AFROSVENSKA KAMPEN
FÖR ERKÄNNANDE

DEN 9 OKTOBER 1847 friades de sista 595 förslavade människorna i svensk ägo på den svenska kolonin Saint-Barthélemy. Slaveriet hade avskaffats i Sverige redan år 1335, men ändå tog Sverige del i och gynnades av den transatlantiska handeln av förslavade afrikanska människor. Även om de nordiska länderna var mycket mindre framgångsrika i att uppfylla sina koloniala drömmar, jämfört med koloniala stormakter som Storbritannien, lyckades Sverige ändå etablera kolonier i Afrika, Nordamerika och Karibien (för att inte nämna de lokala koloniala projekten inom Norden). Den svenska ekonomin gynnades även genom att producera och sälja järn till de koloniala stormakterna, vilket användes för att bygga slavskropp, för att tillverka bojorna som användes för att fängsla förslavade afrikaner samt till de verktyg som de använde på plantagen i Amerika för att producera gods som sedan såldes i Europa (Weiss 2016).

Den långvarigaste kolonin etablerades på den karibiska ön Saint-Barthélemy år 1784, där det svenska riket i samarbete med svenska affärsmän etablerade en frihamn för att bedriva slavhandel. Även om Sverige till sist sålde Saint-Barthélemy till Frankrike så förblir Gustavia – döpt efter den svenske kungen – huvudstad än idag. Den lokala flaggan kännetecknas fortfarande av tre kronor, symbolen för det svenska kungariket.

Ändå är denna historia så gott som bortsuddad ur den svenska nationella självbilden, som föredrar att skildra Sverige som en bastion av socialt progressiv politik. Denna "myt om nordisk exceptionalism" vilar på en föreställning om att de nordiska länderna har lyckats hålla sig utanför Europas röriga rasistiska historia, vilket i sin tur förlitar sig på förskymmandet av de nordiska ländernas delaktighet i kolonialismen och slaveriet (McEachrane 2018). Förankrat i dessa myter framställs Sverige som historiskt neutralt, oskyldigt och färgblint. Men denna

MOTIONER HAR PRESENTERATS INFÖR RIKSDAGEN MED SYFTE ATT GÖRA DEN 9 OKTOBER TILL EN NATIONELL MINNESDAG FÖR SLAVERIETS AVSKAFFANDE, MEN DESSA HAR AVFÄRDATS.

officiella färgblindhet används även som ett politiskt verktyg för att avfärda anklagelser om rasism, samtidigt som det möjliggör smyggrasistiska diskurser, praktiker och policyer.

I flera år har afrosvenska organisationer och andra samhällsaktörer försökt bryta ner denna fasad för att synliggöra den anti-svarta rasismen som genomsyrar det svenska samhället. En betydande del av detta arbete har ägnats åt att synliggöra Sveriges del i kolonialismen och slaveriet, genom att uppmärksamma 9 oktober som minnesdagen för avskaffandet av slaveriet i det svenska väldet. Dessa mobiliseringar har inkluderat bland annat kampanjer för officiellt erkännande av Sveriges historiska deltagande i kolonialismen och slaveriet, främjandet av afrosvensk kultur och konst, politisk organisering och folkbildning.

Motioner har presenterats inför riksdagen med syfte att göra den 9 oktober till en nationell minnesdag för slaveriets avskaffande, men dessa har avfärdats. I Malmö har Afrosvenskarnas Forum för Rättvisa (AFR) bedrivit kampanjer för att få till stånd ett antirasistiskt monument och ett afrosvenskt informations- och kunskapscentrum, men inte heller detta har fått gehör. Dock har de lyckats få den 9 oktober att lokalt erkännas som en minnesdag för avskaffandet av slaveriet. AFR har i flera år arrangerat en minneskonferens för att folkbilda kring denna dolda del av Sveriges historia, men även för att lyfta samtida uttryck för anti-svart rasism som en del av slaveriets arv. I samband med konferensen arrangeras även en årlig frihetsparad den 9 oktober.

I Stockholm har Afrosvenskarnas Riksorganisation länge anordnat evenemang och stadsvandringar i

slaveriets lokalhistoria som en del av uppmärksammandet av 9 oktober. De senaste åren har dessa aktiviteter spridits till andra städer runt om i Sverige. De har även vuxit till att inkludera samarbete mellan olika organisationer och institutioner som kulturföreningen Tryck och Etnografiska Museet. År 2020 kulminerade pandemin påtvingande av digitala möten i arrangemanget av en Afrosvensk Historieveckan med en nationell samling av evenemang för att uppmärksamma den 9 oktober.

Även om Sveriges koloniala historia i omgångar har lyfts i svenska medier och av enskilda svenska politiker så har ingen egentlig offentlig diskussion förts kring denna historia och hur man borde förhålla sig till den. Afrosvenska aktivisters engagemang kring den 9 oktober utmanar den svenska självbilden genom att gräva upp och lyfta denna mörkade historia. Det utgör även ett slags motstånd mot osynliggörandet av den historiska närvaron av den afrikanska diasporan i Sverige, och genom detta ett sätt att utmana idén om afrosvenskar som icke-tillhörande. Genom att bestrida den svenska färgblinda självbilden försvåras även avfärdandet av erfarenheter och analyser av rasism i Sverige. På dessa sätt använder afrosvenska aktivister omskrivandet av nationella narrativ som ett verktyg för att bekämpa samtida former av anti-svart rasism i det svenska samhället. ■

Skribenten är forskare, aktivist och doktorand i sociologi vid University of California, Santa Barbara.

KÄLLOR:

Weiss, Holger. 2016. *Slavhandel och slaveri under svensk flagg: Koloniala drömmar och verklighet i Afrika och Karibien 1770–1847*. Atlantis Stockholm.

McEachrane, Michael. 2018. "Universal Human Rights and the Coloniality of Race in Sweden." *Human Rights Review*.

Text Yilin Ma

2
/
2
0
2
1**I FEEL MY BODY IS SPLIT IN TWO
AND THERE'S A LEARNING PROCESS BETWEEN THEM**

I feel my body is split in two
One part rooted in the history I know through crooked photographs,
My mother's stories of my relatives
Summer trips to Shanghai where the memories are sweet as red bean ice cream

Another part is the weight I put down
When I walk through the city, flooding like the river splitting my home town in half
Where I ate my mother's 蛋炒饭 and 红烧肉
Where I was made sure to know the differences I had from the other kids on the block
My hair so dark it burned my scalp
My thoughts too complicated to be translated between languages
But still I could help my mother with her Finnish

That one summer, my 外婆 sat in front of the apartment complex
Her trousers rolled up for the heat
And I was learning to ride a bike
And she was talking with a neighbor
And neither of them understood each other
And I understood everything

I knew I was Chinese before I knew I was Finnish
One part more visible than the other
My extended group of friends in high school replaced my name with 'Chink'
Asking me why I was born Chinese and not Japanese
Like there are choices to make before being born
I feel my body is split in two

°

My mother thinks it's a blessing, to live in two cultures
It takes me years to agree
And meanwhile, I will try to make my differences as small as possible:
I will not talk about my roots,
I will not wear the jade pendant my aunt gave me when I was born,
And I will not speak Chinese in public

°

When I was sixteen, my psychology teacher started her class telling us how living under the influence of a culture makes us who we are
And she was looking at me, eyes sparkling
And she wanted to know: how did I end up here, what my parents did, how my childhood was, have I ever been in China, how China is compared to Finland and *please say something in Chinese, you are just so exotic*

I am made of warm bowls of soup noodles in the evenings and sourdough bread in the mornings
Bus rides to the Turku Conservatory
Where I knew spring was coming when the skaters appeared at Varvintori
Awkward conversations in bars
Where the guy wants to break the ice, talking about Wong Kar-wai
In the mood for love

I am made of nervous tics
 Talking concerns me
 Am I pronouncing clearly enough for them to know I am a native?
 If I spend too much time on the mysli aisle at the grocery store
 Do they think I don't understand what I'm reading?
 If I walk into the tram
 Will they change the line
 Because right now I remind them more of a virus than a person
 Who is not from here

I am made of fears that one day I will forget all the Chinese I know
 Shanghai feels like a dream
 My cousin already so old, she's preparing for Gaokao
 When last time I saw her she was just a kid
 Waiting for me at the bus stop with candies, speaking Chinese too hard for me to understand

◦

I feel my body is split in two and it is in my control to make it a blessing
 I start listening to Chinese songs
 First Dongye Song and Hush!
 All the 90's karaoke love songs
 And later No Party For Cao Dong and Mary see the Future
 And it attached me to a certain discourse where I think rock music is made in the West
 But this is made for me

I start to cook more dishes
 Calling the store JiaHe rather than The Chinese market
 Cause I wouldn't call Alepa the Finnish market either
 My favorite is chicken soup with ginger, spring onion and garlic
 Boil it for a couple of hours and make it a bowl of noodles with napa cabbage
 And I'm back in my mother's home
 Where my history begins

Like the summers that burned my memories of childhood in yellowing hues
 The green balcony where 外婆 used to wash her laundry
 Breakfast from the nearby street vendors
 油条 rolled in fresh rice with hot soy milk
 Fruit-selling aunties that give you watermelon slices when you pass their shops
 Uncles that take you for night rides, Shanghai lights blinking like river under spring sun
 Devastating

◦

There's a struggle in the learning process
 I shouldn't be searching for a balance
 A body can't be split in two
 It's a clashing sound wave
 Like what the Internet says about the Chinese Rock movement
 Western influence mixed with Chinese traditions
 The way I am to my relatives

I was made beyond translations
 Most days I am thankful
 Other days I'm explaining
 Feeling lucky to be invited

I am exhausted, I am divided
 I am from this wet earth
 Where my history is mixed between dirt and coral
 Too sweet to consume

◦

*The writer is Helsinki based
 art historian and model, who
 is interested in different ways
 diaspora experiences are felt, seen
 and understood. Right now they
 are immersed in the aesthetic
 history of progressive rock and
 stackmagazine.com's titles*

A
S
T
R
A

2
/
2
0
2
1

1 2

Text/Bild Kerstin Andersson

UNNA SAIVA

EN SKÄNDAD SAMISK OFFERPLATS

Den 9 augusti 1915 tog arkeologen Gustaf Hallström det första spadtaget i den samiska offerplatsen Unna Saiva i norra Lappland. Det är en av de rikaste offerplatserna som hittats i Sápmi. Då platsen grävdes ut fördes 600 föremål till Historiska museet i Stockholm. Det var mängder av smycken, pärlor, pilar och mynt. Nu kämpar ett trettiotal samer för att offergåvorna ska återbördas till Sápmi.

Unna Saiva är lulesamiska och betyder "den lilla heliga sjön". Vid sjön finns två stora offerstenar, sejtar. Det var hit som arkeologen **Gustaf Hallström** kom i augusti 1915 efter en misslyckad expedition i fjällvärlden. Han arbetade som amanuens på Historiska museet och skriver om sin besvikelse i Svenska Dagbladet:

"Trots mängden av sejtar, ungefär ett 40-tal, och en oerhörd massa ben och horn var det för arkeologen så gott som inget att få. Tre pilspetsar, en nitnagel, en spik och några enkla hornskaft till knivar – det var allt. Jag var djupt besviken. Den mycket kostsamma resan gjorde att jag betänkte mig mycket noga innan jag bestämde mig vart jag nu skulle styra kosan och rädda situationen. Varför jag valde den lilla obemärkta platsen långt ner i skogslandet är svårt att förklara. Men det var väl för att jag hade ett sådant förtroende till min sagesman, den gamla skogsströvaren Skiddi."

I Unna Saiva blev han däremot upprymd. På kvällen den 9 augusti 1915 skriver Gustaf Hallström ett brev till riksantikvarien **Bernhard Salin**:

"Ärade broder! Äntligen är lön för mödan. Efter en timmes grävning här och där runt offerstenen träffades till slut ett kraftigt ben- och hornlager – väldiga renben (antagligen vildren), horn av älg, käkar av björn (minst fyra individer) samt ett spänne av brons. Jag lät genast avsluta grävningen för att fortsätta i morgon. /.../

Det är underligt med 'känningar'. Då jag lämnade den förra offerplatsen 40 mil eller så härifrån hade jag många och närmare platser att välja på, även lättare tillgängliga. Men denna mest avlägsna lockade mig. Jag fick den också helt tillfälligt av en lapp i mitt följe och jag tyckte att det var som att ta det i flykten."

Offerplatsen i Unna Saiva användes från 500-talet fram till 1600-talet, enligt dateringar av de ben, horn och metallföremål som grävdes upp. Men det finns berättelser nedskrivna på lulesamiska, som berättar om samer som kom till Unna Saiva med offergåvor så sent som 1912. Traditionen omtalar

att platsen har brukats av såväl skogssamer som fjällsamer. Innan arkeologen **Gustaf Hallström** kom hit 1915 hade offerplatsen, med några få undantag, fått vara ifred för plundrare.

SAMISKA VÄGVISARE

Gustaf Hallström fick tips om Unna Saiva av en same, **Skiddi**, som han hade förtroende för. Han nämnde aldrig Skiddi vid förnamn, så det går inte med säkerhet att säga vem han var. Skiddi berättade alltså om Unna Saiva. Däremot var han inte själv på plats den 9 augusti.

Gustaf Hallström hade sällskap av jägmästaren **Carl Rothman**, verksam i Jokkmokk, och **Paulus Granberg**, skogssame från byn Suobbat. De gick ett par kilometer i väglöst land genom skogen och över myrar för att ta sig till offerplatsen i Unna Saiva. De kom fram i ösregn på eftermiddagen och grävde i några timmar. Arbetet fortsatte därefter i ytterligare tre dagar, enligt Hallströms och Rothmans anteckningar.

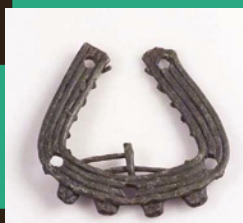
SEJTAR OCH BENFYND

Samerna har, liksom många andra urfolk, ett särskilt förhållningssätt till naturen. Mark och vatten betraktas som levande väsen, allt är besjälade och måste respekteras genom riter och varsamhet. De heliga Saivosjöarna har, enligt samisk mytologi, två bottnar där de avlidna, andarna och gudarna har sin hemvist.

En offerplats, sejte, kan vara en annorlunda formad sten, en klippa eller ett helt fjäll, men också ett träföremål. Vid sejterna i Unna Saiva fanns mängder av ben och horn från djur som hade offrats. Hela 156 kilo ben och horn fördes bort från offerplatsen till Historiska museet.

OFFERGÅVOR

Forskare beskriver traditionen med samiska offergåvor som en religiös handling där föremål och djur helgas åt ett gudaväsen eller en naturkraft för att skapa en god relation. Andra kallar det en andlig handling med offer till ett skydds- eller hjälpväsen.

I den samiska kulturen finns många gudar: för solen, månen, vinden, jakten, åskan och så vidare. Även om gudarna är viktiga, finns det andeväsen som är ännu viktigare. Ett sådant väsen var rådnarna, som skyddar djur, växter och landområden. De avlidna spelar också en stor roll – de är fortfarande en del av familjen och kan bringa sjukdomar och olycka, men också vara till hjälp med att vaka över barn och renar.

Offergåvor lämnades för att åstadkomma jakt- och fiske-lycka, eller framgång med rennäringen, men också för att påverka vädret, önskan om en lyckad färd, påverka graviditet och barnafödelse, eller driva bort sjukdomar och hantera andra motgångar i livet.

På offerplatsen i Unna Saiva fanns mängder av personliga offergåvor, som spännen, pärlor, små bronskedjor, hängen, bjällror, ringar och armband samt ett trettiotal mynt från olika länder. De äldsta metallföremålen är från 900-talet.

Ben från vilda djur och pilspetsar var troligen jaktoffer. Syftet var att upprätthålla en god relation med naturen. Man ville ha fler djur i skogen och få lycka med jakten. Man förstörde inte offerdjurets ben, eftersom offret då inte skulle ha någon verkan.

Björnen var ett heligt djur och samerna hade omfattande riter i samband med björnjakten, måltiden efteråt och vid björnbegravningen. Meningen var att björnen skulle återuppträda och än en gång erbjuda sig som byte åt jägaren. Ceremonin syftade också till att det dödade djurets själ inte skulle hämnas på jägaren.

När renen blev allt viktigare i det samiska samhället fick den också en stor andlig betydelse. Det syns tydligt i fynden från Unna Saiva, där benmaterialet domineras av renar, mestadels stora handjur. Genom att offra stora, fruktsamma renar hoppades samerna på välgång i rennäringen och en stor renhjord. Därför var det viktigt att offra kraniet på de största renarna. De offrade till marken, som föder deras renar och ger dem kraft att föröka sig. De offrade också för att skydda renarna mot sjukdomar och rovdjur.

INVENTERINGSREDOVISNING EFTER NIO ÅR

Det tog nio år innan Gustaf Hallström skrev en inventeringsredovisning från Unna Saiva, alltså först 1924.

"Vid Unna Saiva (Lill-Saivets) vid gränsen mot Öfver-Kalix har förf. funnit en synnerligen rik offerplats, den rikaste hittills inom lappmarksgränsen. Själva offerplatsen ligger på en låg sten- och grushöjning i f.ö. myrstrand. Vid själva vattenbrynet ligga två stora stenblock, intill hvilka offergåvorna hopats. /.../

I närheten till offerplatsen finnes en offerkälla samt en myr, Heligmyren, som af den här ursprungligen lapska befolkningen tros hysa en offerplats. Ännu en dylik finnes på Passivare i norr. F.ö. nämnas flera punkter vid såväl Lill- som Stor-'Sajvis' såsom eventuella offerplatser och själva

sjöarnas vatten anses ännu i dag såsom särskildt bra att tvätta sår med."

Ytterligare åtta år senare, år 1932, skrev Gustaf Hallström om Unna Saiva i uppsatsen "Lapska offerplatser" i skriften *Arkeologiska studier tillägnade H. K. H. Kronprins Gustaf Adolf*.

"Att platsen plundrats framgick av den nu bofasta befolkningens uppgifter, men det hade ej gjorts systematiskt, utan endast som sällsynta tilltag, vilka synbarligen med ogillande betraktades av de äldre."

Trots vetskapen om att de äldre ogillade plundringen av offerplatsen drog sig inte Gustaf Hallström för att föra bort föremålen från Unna Saiva till Stockholm.

EN POLITISK FRÅGA

Ett trettiotal samer från byarna i närheten av Unna Saiva driver frågan om att offergåvorna bör återbördas till Sapmi, allra helst till Gällivare museum eftersom offerplatsen ligger i Gällivare kommun. De har uppvaktat politiker, både i riksdag och kommun.

Under den allmänna motionstiden i Sveriges riksdag under hösten 2020 kom det in tre motioner som tog upp frågan om samiska föremål och offergåvor.

Vänsterpartiet skriver att det handlar om rätten till det förflutna och sina förfäder. Centerpartiet anser att staten skyndsamt ska säkerställa regelverk och finansiering för återbördande av kvarlevor och kulturföremål. Och Miljöpartiet menar att det är orimligt att det samiska folket ska behöva finansiera det staten har tagit ifrån dem.

"Det är synd att ättlingar behöver driva den här processen. Det viktiga är att staten tar initiativ och tar ansvar för vad som har skett historiskt, givetvis i samråd med samiska företrädare och Sametinget", sa **Jessica Wetterling**, riksdagsledamot för Vänsterpartiet till Sameradion den 28 januari.

Även **Karl-Erik Taivalsaari**, ordförande i ungdoms-, fritids- och kulturutskottet i Gällivare kommun intervjuades.

"Grejerna ska tillbaka till Sápmi, det är vi helt överens om. Men vi måste ha en diskussion över kommungränsen och med samiska organisationer innan vi beslutar. Det viktigaste är att det blir rätt gjort. Först och främst måste vi ha diskussioner med bland annat Åjtte-museet i Jokkmokk. Sen handlar det också om hur detta ska finansieras."

Den 8 februari fattade kommunstyrelsens ungdoms-, fritids- och kulturutskott i Gällivare beslut om att utreda möjligheten att ta emot och visa offergåvorna från Unna Saiva på Gällivare museum. **A**

Kerstin Andersson är same och uppvuxen i Gällivare skogssameby. Hon bor numera i Stockholm och är initiativtagare till att offergåvorna från Unna Saiva ska återbördas till Sápmi.

Text Fatuma Awil

2
/
2
0
2
1

Vår krona är flätad
precis som vår historia

Söndagseftermiddagar när jag var barn flätade min mamma mitt hår, vi satt framför tv:n, hon på soffan, jag på kud-
dar mellan hennes ben, under en högljudd tystnad. Den
bredtandade kammen, vattenglasen som kammen ska
doppas i och oljan ligger bredvid mamma. Hon tar tag i
mitt hår, drar så det känns som om det ska släppa från
min skalle. Jag drar tillbaka och mamma drar igen, drar
mig mot sig och fortsätter att ömt men smärtsamt fläta
mitt hår, sektion efter sektion. Mamma brukar säga att
hennes fingrar är som chili, chili som gör att flätorna blir
fasta, vackra och håller i en hel vecka. Mammans fingrar
rör sig tålmodigt genom längder av mina täta lockar, som
passager över sig själva. Så jag biter ihop. Biter ihop så att
jag ska få fasta, vackra flätor som håller i en vecka.

Generation efter generation har suttit på samma sätt
och jag längtar efter att min dotters hår ska bli långt nog
för att jag ska kunna börja fläta hennes krona.

Vår historia finns i den ömhet och omsorg med vilken
varje fläta flätades.

Som migrant har hem inte varit en plats
våra hjärtan är nomadiska
vårt hjärta är inget hus men vi kallar det hem.

Vi har inga släktträd
vi drömmer inte om dem
vårt släktskap är bundet i flätor.

De namn vi fått för att följa våra rötter är av fäderna
men vår historia har flätats av mödrar
i den berättelsen finns inga rötter

där det finns rötter finns det makt

vi är jorden som regnade bort

men vad de inte förstår är att vi tillhör mellanrummen.

I våra flätor berättas våra historier
de går inte att skälla på eller förvränga
de är perfekta och strama
vi är skyddade från de berättelser som tvingats på oss
när vi sitter mellan våra mödrars ben

vi tillhör mellanrummen ni inte kan berätta om.

Historia är allt jag inte vet något om
samtidigt som det är allt jag har
för att inte sluta existera
för att minnas det våra förfäder
flätat ihop för vår kollektiva överlevnad.

Att fläta hår, ett kollektivt hantverk, ett motstånd, en kär-
leksfull omsorgshandling som svarta döttrar delar, från
hår till fingrar, fingrar till hår, en systematisk rörelse för
att skydda.

Berättelser berättade som tröst
Berättelser berättade för att avskräcka
Berättelser berättade för att väcka skratt

Berättelser som heliga
Berättelser som lögner
Berättelser om det vi inte kan prata om
Osagda, tysta även för oss själva.

Våra mammor berättar sällan mycket om det som hänt
och deras döttrar är rädda för det som kommer, dröm-
men för smärtsam. Att speglas i mamma och tanken om
att göra det i min dotter visar på de mellanrum i histori-
en vi befinner oss i. Det sköra, men skyddade.

Nu är jag vuxen och håröm

flätorna lösare
flätade av mina egna fingrar

flätade av hår som vidrörts av flera fingrar
generation efter generation

Våra födslar var ett inbördeskrig
i ett inbördeskrig

en historisk händelse

trasig
fragmenterad
olidlig

något som måste älskas

även om det är
att få sitt hår flätat
en sista gång
framför tv:n
under min mamma
med hennes chilifingrar

för att kunna vara vacker en vecka till.

flätas vi samman
för vår kollektiva frihet.

*Fatuma Awil (f. 1987) är pedagog och poet
bosatt i Malmö. Hon är intresserad av kollektiv
kunskapsproduktion och skapande som
motståndsstrategi.*

Text My Danvind

FÖRFÄDERS VÖRDNAD

långsamt fram
se allt som finns att se
röda bär
orangea fläckar
spår från renen
korpens färd

vilka andra har gått här?
hur många fötter
har här vandrat?
fler än man någonsin
skulle kunnat tro
om en liten sjö
i mitten av ingenstans

förfäders vördnad
skatter kvarlämnade
offer till någon kraft
som än är kvar

öst, syd, väst, nord
alla linjer för solens
och min
gång

korpar
vilda, vackra
flyger över oss
medan vi genomgår

samma färd
som så många andra

vackra kläder
blått, rött, gult och grönt
högtider som firas
som måste kommas ihåg
för annars
vad är vårt arv?

en sten
en sjö
en myr
en ren

hur mycket kan de
betyda?
för mig
betyder de allt
en liten del
går framåt
en liten del
vill stanna kvar

stanna
hos korpen
hos renen
hos förfäderna

vilka sätt kan
beskriva
känslan
av att förstå
makten hos en
plats?

finns det någonting bättre
än en myr
en sjö
en sten
och renens spår?

vad kan förklara
hur man är både
tom
och
hel
efter en eftermiddag?

*Skribenten är same. Förfäders
vördnad handlar om Unna Saiva,
offerplatsen i närheten av hennes
mormors barndomshem. Unna Saiva
var en väldigt speciell plats att
besöka, vilket hon försökt reflektera i
dikten. Dikten nominerades till Lilla
Augustpriset 2019.*

ASTRID

Text Emma Göransson

Marsfjället vilar vid horisonten idag, nästan sover. Sjöns stränder är fulla av kantiga stenar, som om någon nyss sprängt sönder urberget, gnisslat sönder det under sig. Isen, den som fortfarande lever i landskapets minne, har lämnat efter sig dessa stränder. Bergarten är så hård att den inte kan slipas ned ens av isälvarna. Barnen brukar känna stenarna som sina egna, varje egg är dem välbekant. Jägarfolket slipade märkligt nog yxor av dem, ristade bilder i dem, lekte med dem. Hur kunde de bearbeta stenen när inte ens älven förmådde? De stannade här och blev kvar en kort tid, men måste alltid fortsätta vidare. Nu lever människorna från skogen mer stillsamt åtminstone delar av året, och bosätter sig i kraftigare kåtor av timmer som inte går att packa ihop och flytta. Det är skillnaden. Numera kan en också bo i hus, som svenskarna.

Astrid vandrar vid stränderna, skådar inåt i riktning mot fjällen som gömmer sig bortom skogen. Hon vet att de ligger därbakom. De är centrum för hela hennes värld. Ett centrum som är dolt. Djupt inom sig känner hon en närvaro av en annan människa. Hon sluter ögonen och stillar sig. Det är en flicka som är några år äldre än hon själv. Hon är klädd i skinnkläder och pälskor utan näbbar, olika hennes egna sameskor.

Flickan vandrar liksom hon själv i strandbrynet. Det är en varm dag i juni månad. Hon är lång och smal, med ljusbrunt, lite tovtigt hår, flätat och ihopbundet med tunna remmar. På ryggen bär hon en skinnränsel, full av verktyg, elddon och torkad mat. Hon öppnar den och tar en skiva torkat vildäpple som hon bytt till sig härom veckan. Själv kom hon med torkad fisk och några pälskinn.

Hon sätter sig ned på marken och öppnar ränseln. Plockar fram en kvartsitmejsel och börjar hugga på ett råämne av hälleflinta. Kärnan börjar träda fram efter några minuter, så snabbt arbetar hon. Hon gör en dolk.

Avslagen samlas på marken i små högar. Vissa av dem är möjliga att använda till pilspetsar, men då får en hugga lite till på var och en så eggarna blir sylvassa och facetterade på båda sidor. De monteras på träskäft med en klick lim och tunna skinnremsor som lindas runt skarven.

Flickan vänder sig mot nordväst, där fjälltopparna tittar fram. Däruppe finns heliga platser som hon besökt med sin far. Han brukar alltid ha med sig något som kan offras: en matbit och några pilspetsar. Förfäderna ligger begravda i hålor i fjällkanten. Här finns också *seitar* att tillbe, märkligt formade stenar och trädgrenar eller rötter. På andra platser lägger en renhorn i stora högar, där

offras det för jaktlycka. För lyckosamt fiske offras torkad fisk och ibland en och annan keramikkruka som sänks ned i djupet i sjön. Det finns alltid ett samband mellan det som offras och det en förväntas få tillbaka. Den allra heligaste platsen finns en bit bortom fjällkedjan i väster. Där ligger en klotrund sjö med en brant ö mitt i som bär namnet *Tjåehkere*. I den djupa sprickan tvärs över ön offras gåvor vid sommarsolståndet varje årsvarv. Samer från vida områden samlas där och utbyter varor och berättelser. Ungdomar följer med sina föräldrar och äldre syskon, men småbarnen och de gamla stannar hemma.

Molnen hopar sig mot horisonten och det blåser upp till storm. Flickan går bort till sin båt. Den är sydd av infettat skinn som spänts över krumma, tunna trädgrenar. Fogarna är sydda. Hon har gjort den själv, med hjälp av fadern. Med snabba paddeltag tar hon sig fram över sjön bort till boplatsen. En oro finns i luften. Människorna samlar ihop sina ägodelar och tar in dem i kåtorna innan stormen är över dem.

Astrid brukar sitta i hans knä om kvällarna. De andra syskonen är införstådda med att det är Astrids plats. De tyr sig mer till modern som alltid har något att syssla med i köket. Han är också oftast upptagen, med att laga nät eller att tälja en *guksie*, kåsa, men han har ändå alltid tid för en historia.

Han berättar ibland om gubben Stallo, som lever inne i berget och skrämmar slag på folk som knackar på hans dörr, särskilt barn. Hon hisnar av skräck när fadern stampar med foten i golvet för att visa hur påken slår emot bergssidan. Dunk, dunk, dunk. Faderns arm om hennes mage, stadigt.

Han sjunger *lao lo lao lo lao lo la lo ...* Hon bäddas in i sången som virvlar hit och dit som en fjällbäck, snurrar, vrider sig, återkommer och vrider sig igen, äter sig fram i landskapet. Modern ser ogillande på dem.

Astrid lever i hans kärlek som en blomma i solen, omedveten om allt annat, aldrig beredd på skugga. Aldrig beredd på brist. Smärtan räcker till ändå. Som bybarnas sladder om modern som lämnat man och fyra barn och gift om sig med en skogssame och bildat ny familj. Som deras elaka röster:

– Lappunge! Fattiglapp! Lappjävell!

Hon biter ihop och sväljer gråten. Den äter sig inåt i hennes kropp och blir till en stenhård liten boll i hjärt-rakten. Då och då hotar den att komma upp till ytan igen, välla fram ur hennes ögon. Det är det den vill. Den vill bli

Bild Sunná Valkeapää

erkänd, känd. Den vill bli upplevd och därmed upplöst. Som moln på himlen vill den röra sig vidare och försvinna.

Astrid får en dag en kaffepåse av fadern. Den är sydd i mjukt renskin med applikationer av färgglada ullrem-sor i gult, rött, blått och grönt. Den har varit hans mors. Hon lägger den i sin byrålåda i köket. När hon tar fram och känner på den försvinner vardagen. Hon ser gestalter, inte alltid, men ofta. De som gått före, förmodrarna. Hon hör deras uråldriga sånger. De är alltid vänliga, med stadiga blickar som inte viker undan. De följer med i allt vad de levande gör, men det är bara ibland de går att urskilja. Astrid vet att hon har gåvan. Det har fadern berättat. Hon har ärvt den efter honom, och han har i sin tur ärvt den efter sin mor. Gåvan att se och sia. Modern ser ingenting av det dolda, hon är tillfreds med sin längtan efter helt andra ting.

Astrid är med fadern ute i skogen. De har gått i flera timmar och har matsäck med sig. Det är en solig dag och de är på väg i riktning mot fjällkanten. Knotten svärmar runt dem som moln. Nu närmar de sig en björk. Den är tjockstammad och knotig och växer nära trädgränsen. De små runda löven dallrar i vinden. Fadern lägger sin hand emot stammen och blundar.

– Det är särskilt lätt att tala med björkar, säger fadern. De har tydliga röster.

– Hur gör du när du talar med dem? frågar hon.

Att lyssna är inget större problem, men talandet är svårare.

– Du samlar tankarna i en enda punkt, liksom lyssnar in mot trädet, och så formar du en tanke.

– Vad kan en fråga om?

– Du kan fråga om det mesta, men inget som är futtigt eller meningslöst för trädet. Du kan fråga om väder och vindar, om skörd och renlycka och sådant. Du kan fråga om stjärnorna och om månen.

– Om sjukdom?

– Kanske, kanske inte, svarar fadern underfundigt.

Astrid tystnar och tänker intensivt på punkten hon format inom sig. Plötsligt kommer en susande vind farande genom henne. Hon känner direkt att det inte är en vanlig vind, att det här är något annat.

– Schhhhhhhvisch! säger björken.

– Välkommen, svarar Astrid.

– Välkommen ska du vara, säger björken.

Då förstår hon: det är ju hon som kommit till trädet och inte tvärtom. Fadern ler.

– Nu vet du hur en gör, säger han. Nu kan du göra det när du vill. Det vill säga när trädet vill och när du är redo.

De fortsätter sin vandring. Hon ser hur träden krymper ju högre upp de går. Fler stenar tittar också fram på marken och utsikten blir efterhand svindlande. Efter en brant sluttning uppåt stiger oändligt många fjäll upp ur horisonten. En del har snö på topparna fast det är sommar. Fjällen liksom hälsar på dem.

– Här ska vi stanna, säger fadern.

De har kommit till en vindskyddad plats med en hård kantad av stenar. Under dem dalar och sjöar. De befinner sig nu på Marsfjället. En bit från rastplatsen finns en märkligt formad sten. Den sticker ut i landskapet som annars är platt, men brant sluttande. Här och var finns berg i dagen. Stenen är hög som en vuxen människa och balanserar på några mindre stenar som är lagda under dess botten.

– *Tsiegg*, säger fadern, där ska vi lägga en slant efter vi har kokat kaffe och ätit våra smörgåsar.

Astrid blir pirrig av nyfikenhet. Hon har aldrig varit med om att offra på ett fjäll förut. Det är som om hon känner hur blodet susar fram i henne och hon har svårt att sitta still. Fadern gör upp eld och hänger kaffepannan direkt över flammorna. Efter en stund ryker det kraftigt ur pipen och fadern hittar en lång och kraftig pinne som han lyfter pannan med från elden. Han låter det malda kaffet sjunka till botten, håller en skvätt i sin *guksie*, och håller tillbaks det igen.

– Det ska dra en liten stund till.

När de ätit klart släcker de elden och går fram till den stora stenen. Astrid känner hur det yttre landskapet blir vagt i konturerna, medan det inre tar dess plats. Fadern lägger ett silvermynt i hennes hand.

– Nu ska du lägga det så långt in du kan under stenen.

Hon sträcker långsamt in sin hand i utrymmet mellan den stora stenen och de små. Där släpper hon myntet, som klingar till när det faller emot bart berg därunder.

– Vi offrar för fred i världen med vördnad för fjället, säger fadern.

Astrid känner solen och landskapet inom sig. Hon ler. ▀

Skribenten är konstnär och författare verksam i Stockholm och norra Jämtland, utbildad på Konstfack och Kungliga Konsthögskolan i Stockholm. Hon arbetar sedan tiotalet år främst med konst och skrivande kopplat till sitt samiska ursprung. Det handlar om landskapsbunden identitet i långa tidsperspektiv.

A
S
T
R
A

2
/
2
0
2
1

2 4

Text Marika Kivinen

OM ATT MINNAS KOLONIALISM

Jag är ute på promenad med soukous klingande i mina öron. Medan **Koffi Olomide** sjunger tänker jag på att kolonialism inte bara är en kedja historiska händelser. Kolonialism är våld (krig, erövring, våldtäkt, slavhandel, tvångsarbete och kolonisering) och våldsamma tankemönster (också i konst, litteratur och musik) som än idag påverkar människors relationer till varandra både på det samhälleliga och strukturella planet — och på det intima.

En av de mest långvariga och påtagliga följderna av kolonialism är rasism. Särskilt viktigt ur en finländsk synvinkel är att synliggöra hur vit-het skapas, då okunskap om kolonialism och dess följder ofta reproduceras. **Paul Gilroy** skriver om en glömmandets politik, en politik som osynliggör händelser, strukturer, idéer och ideologier som på olika sätt är koloniala.

BRÖLLOPSRESA I BELGISKA KONGO

Under rubriken "Perheutisia" (Familjenheter) fanns i tidningen *Uusi Aina* som utkom i Åbo den 25.10.1933 en notis som berättade att sjökapten **K. Roos** och fröken **Saga Gester** vigts två dagar tidigare i Lisala i Belgiska Kongo. I slutet av december följande år fanns i samma tidning en intervju med Saga Roos, gjord några dagar efter hennes hemkomst. Rubriken säger att de svarta i Kongo "respekterar de vithyade, särskilt en vit kvinna som en högre varelse" (28.12.1934) (i rubriken används n-ordet, men jag vill inte reproducera det).

Femton år senare publicerades *Bröllopsresa i Belgiska Kongo* (*Sadun ja seikkailun Kongo* på finska), en reseberättelse författad av Saga Roos. Roos skriver att hon alldeles ensam skulle fara "den långa vägen till det mörkaste Afrika", men även att resan blev en av hennes livs "underbaraste upplevelser".

Detta sätter tonen för boken. Den upp-repar koloniala föreställningar om Afrika och afrikaner, ofta i en raljerande ton, eller med sarkasm. Europeiska koloniala stereotypier om afrikaner har cirkulerat i Finland via reseberättelser, vetenskaplig litteratur och skönlitteratur sedan 1700-talet. Under 1800-talet och början av 1900-talet spreds föreställningar om afrikaner också genom bland annat tidsningspress, missionsberättelser, olika fiktiva berättelser, reklamer och populärkultur. I *Bröllopsresa i Belgiska Kongo* beskrivs kongolesers kroppar ofta ingående och afrikaner blir översexualiserade. Helhetsintrycket av boken kunde beskrivas som "Den Andre som spektakel", med **Stuart Halls** ord. Detta framhävs ofta genom fotografierna.

KOLONIAL VITHET

Det som slår mig då jag läser reseberättelsen är den självklarhet med vilken Saga Roos slår fast "sin" vithet. Det kan ha att göra med hennes position som hustru till en europeisk kapten, en position som i det Belgiska Kongo innebar en viss rasifierad klasstatus. Många av fotografierna framhäver denna status, då Saga Roos ofta är klädd antingen i vita "tropikkläder" med byxor, ridspö och stövlar, eller i klassiskt feminina klänningar och klackskor.

Saga Roos' beskrivning av den "vita kvinnan som drottning", eller "en högre varelse" framhäver den maktstatus som vit kolonial kvinnlighet innebär. I fotografierna blir Roos buren i bärstol av bärare och roddare rör båten, men bildtexterna och reseberättelsen tar för givet det arbete som bärarna och roddarna gör. På detta sätt osynliggörs hur det koloniala är relationellt; hur det är genom maktförhållandet till kongoleserna som den vita kvinnan blir "drottning".

Vita familjer i kolonier tog ofta i sin livsstil modell av en europeisk överklass, vilket avvek från Sagas finländska

uppväxt. **Ann Laura Stoler** påpekar att den typen av kolonial familjekonstellation var idealet, men att de flesta europeiska männen i kolonierna under 1800- och 1900-talen inte hade europeiska hustrur på plats. Olika former av konkubinförhållanden eller prostitution var vanligare. Vita kvinnors närvaro i kolonier reglerades dessutom på olika sätt. I många kolonialmakter växte dock rädslan för koloniala protester med tiden. Ju längre in på 1900-talet man kom, desto mer önskvärt blev det för kolonialmakterna att hålla isär vita och icke-vita i hushållen, varför vita kvinnor i högre grad kunde flytta till kolonierna.

TALET OM DEN "NORDISKA RASEN"

Jag läser *Bröllopsresa i Belgiska Kongo* i relation till koloniala praktiker, men jag associerar också boken till dess samtida finländska kulturella klimat, där talet om den "nordiska" eller "germanska rasen" från 1910-talet till slutet av andra världskriget var prominent. Rasdiskurserna fokuserade på många olika sätt på det intima och det moraliska ansvaret för "den svenska folkstammens" fortbestånd lades ofta på kvinnor. Kategoriseringar gjordes bland annat i förhållande till etniska och religiösa minoriteter, men viktigt är att också språkskillnaden rasifierades.

Florinska kommissionen som verkade sedan 1911 gjorde antropologiska "studier" och mätningar av kroppar i "svenskbygder" för att försöka skilja "svenskar" från "finnar". Folkhälsans Hustavla som delades ut till svenskspråkiga hem år 1921 och Marthaförbundets mödrapremiering åren 1920–1939 strävade på olika sätt efter att skapa en medvetenhet om rashygien. Budskapet fördes även fram genom pamfletter, tidsningsartiklar och tidskrifter riktade till kvinnor.

BILD: Folkhälsans hustavla trycktes i 60 000 exemplar och spreds till svenskspråkiga hem.

KÄLLA: Folkhälsans arkiv.

Ur en sådan synvinkel är det finländska inte "oskyldigt" i relation till kolonialism, utan "ras" är ett särskilt laddat

fält, där en reseberättelse kan stärka berättarens vithet. Intressant är även att själva resan företogs på 1930-talet, men boken publicerades först efter andra världskriget i en serie populära reseberättelser. Jag tänker mig att det kunde handla om en form av eskapism i ett efterkrigstida Finland, men även om

att placera in Finland på världskartan. Om att skapa en världsbild där det finländska befästs som europeiskt och vitt.

FINLÄNDARE I BELGISKA KONGO

Saga Roos startade sin resa från Åbo. Via Antwerpen och Teneriffa nådde hon Boma på Atlantkusten. Hon reste vidare via Kinshasa (dåvarande Leopoldville) till Lisala, där hon återförenades med sin fästman Klas Roos och de gifte sig. Hon stannade dock inte i Lisala, utan reste med s/s Mongala längs Kongofloden. Båtens uppgift var att röja mangroveträd och andra "hinder" ur vägen, så att handeln på Kongofloden kunde fortgå obehindrat. Roos ger inga närmare detaljer, men antagligen transporterades kautschuk, elfenben, kaffe, bomull och jordnötter. Koppar hade blivit en viktig exportvara på 1920-talet, men kopparfyndigheterna fanns i Katanga, i de södra delarna av kolonin.

Medan jag skriver denna text stöter jag på ett längre reportage om barnarbetskraft i koboltgruvorna i Kongo-Kinshasa. I reportaget som **Liselott Lindström** och **Sara Rigatelli** gjort konstateras att det i Karleby finns anläggningar som förädlar kobolten för bruk i mobiltelefoner och batterier för elbilar. Med hänvisning till affärshemligheter svarar inte de multinationella företagen på reportrarnas frågor om koboltens ursprung (YLE 14.3.2021). Nuvarande forskning beräknar att cirka 2000 nordbor arbetade som maskinister, styrmän och kaptener i Belgiska Kongo från slutet av 1800-talet till slutet av 1930-talet. Av dessa beräknas ca 200 ha varit finländare som Klas Roos.

LITTERATUR:

Sara Ahmed: "A Phenomenology of Whiteness", *Feminist Theory*, 2007.
Julia Dahlberg: Mitt i samhället, nära människan. Samfundet Folkhälsan i svenska Finland 1921–2021, 2021.
Julia Dahlberg: "Donatorerna och vetenskapen. Mötet mellan medicinsk expertis och borgerlig filantropi

inom Florinska kommissionen och Samfundet Folkhälsan i svenska Finland 1911–1939", *Historisk Tidskrift för Finland*, 2019.

Paul Gilroy, "Colonial Crimes and Convivial Cultures", keynote-föredrag på Rethinking Nordic Colonialism, 2006.

Leila Koivunen: "Henkilökohtaisesta muistosta kansalliskokoelmiin. Esineiden virta Kongosta Suomeen 1900-luvun alkupuolella" i Kalle Kananoja och Lauri Tähtinen: Pohjola, Atlantti, maailma — Ylirajaisen vuorovaikutuksen historiaa 1600–1900-luvuilla, 2018.

Det som slår mig då jag läser reseberättelsen är den självklarhet med vilken Saga Roos slår fast "sin" vithet.

Livet på flodbåten var trångt och intimt. Avståndet till kongoleserna var fysiskt kort. Kanske bidrog detta till att det blev så viktigt att dra gränser för vitheten? Saga Roos kommenterar själv skillnaden mellan ett liv i lyx och överflöd bland européerna och livet i "la brousse", ödemarken och urskogen. Hon skriver om livet på båten och om besättningen. Dessa beskrivningar förstärker stereotypierna om svarta män som översexuella och om svarta kvinnor som tillgängliga för sex. Ett märkligt drag är att ju längre inåt land längs Kongofloden hon reser, desto skarpare blir tonen och mer negativt förhållnings-sättet. Hon återkommer ofta till temat om att resa i det "mörkaste Afrika".

I reseberättelsen skapas vithet genomgående genom motsatspar som vit/svart, vacker/ful, civiliserad/primitiv, ren/smutsig. Vithet associeras både symboliskt och konkret med renhet, sedlighet och "civilisation". Ett

återkommande tema i kolonial litteratur, så även i den här boken, är rädslan för att "go native". Att lära sig lokala språk, kulturer och sedvänjor eller att visa solidaritet med de koloniserade innebar en risk att inte längre räknas som europé. Vithet är alltså inte biologiskt, utan normen måste skapas och upprätthållas konstant genom handlingar och föreställningar.

Det faktum att Belgiska Kongo, som tidigare varit **Kung Leopold II:s** personliga koloni (då Fristaten Kongo), hade ett oerhört våldsamt kolonialt förflutet är helt osynligt i Saga Roos reseberättelse.

UPPREPNINGENS MAKT

Saga Roos reseberättelse kan alltså visa på hur vithet skapas och hur vit övermakt normaliseras.

Sara Ahmed påminner om hur vithet skapas genom upprepade gester

och att historia "sker" i just upprepningen. Då vissa gester upprepas tillräckligt många gånger verkar de naturliga. Detta påverkar hur olika kroppar kan ta plats, vad kroppar "kan göra". Just därför blir historieskrivningen så viktig. I ett finländskt perspektiv är det avgörande inte bara att se på det koloniala i relation till europeisk kolonialism, utan även se relationen till Sápmi som en form av bosättarkolonialism och se på koloniala mönster i bland annat förfinskning. Genom att synliggöra upprepningarna och synliggöra kolonialism kan vi sträva efter att spräcka illusionen om en "naturlighet", och istället se de mekanismer av våld och kunskap som skapar ett utrymme för vissa och utesluter andra. **A**

Skribenten är doktorand i historia vid Åbo Akademi.

Liselott Lindström och Sara Rigatelli: "Pimeä akku", reportage publicerat 14.3.2021 på Yle Uutiset.

Markku Mattila: "'Det får ej finnas dåliga svenskar i detta land!' Rasbiologi och rashygien som vetenskapliga vapen i språkstridens Finland" i Wickström & Wolff

(red.): Mångkulturalitet, migration och minoriteter i Finland under tre sekel, 2016.

Markku Mattila: "Suomen ruotsinkieliset ja laadukkaamman väestön vaatimus" i Härmänmaa & Mattila (red.): Uusi uljas ihminen: eli modernin pimeä puoli, 1998.

Saga Roos: Sadun ja seikkailun Kongo, 1949.

Saga Roos: Bröllopsresa i Belgiska Kongo, 1950.

Ann Laura Stoler: Carnal knowledge and Imperial Power, 2002.

Gloria Wekker: White Innocence. Paradoxes of Colonialism and Race, 2016.

Text Maria Bodin

2
/
2
O
2
I

UR KRISTINAFRAGMENT

I den digitala katalogen
är fragmenten fotade intill linjalen
som med sina sekundstreck
är en bättre bild än klockan –

Tiden uträdd, upptvingad
med båda händerna
för att mäta vingspannet

• ✦ •

Kanske går det överallt
att trycka in fingrarna,
så köttet glider undan
som i ett illa stoppat täcke.

Graven uttöjd som en
stickning.

Alla hålen gör sig påminda.

• ✦ •

Räknas inte könet du föds med

så räknas det du dör med.

En sorts kapplöpning

• ✦ •

Föreställ dig könet försett med tänder –

är det ändå inte värre vad det innebär i förlängningen

att könet kanske också har ett smaksinne, ett språk,
en hjärna fäst någonstans djupt därinne?

Och så hårt slog mig insikten att bilden liksom omvändes
som hade jag hängt från fötterna hela tiden
men filmats för att framstå som stående:

Ja, det är ju så.

• ✦ •

Udda, jämna siffror, stickor,

två kön: grammatiskt och semantiskt

två grupper av substantiv: levande och ickelevande

Liket räknat
till gruppen levande

Hårlocken till kategorin
som också rymmer päls och animalier

• ✦ •

Ett av två kön,
som X av Y stjärnor, ett
värdeomdöme;

övriga stjärnor
tryckta som piller ur folien

Av kröningsmantelns 764,5 guldbroderade kronor
är samtliga avskrapade

Sammeten gropig där de suttit
som handlederna när repen lossats

• ✦ •

Jag står i klädkammaren i
hans mormors dödsbo
som den enda i hennes storlek.

Jag tvättar aldrig begagnade kläder
innan jag använder dem, men minns nu
Medeas slöja som frätte samman med huden.

Att både lik och levande kan
ha storlek 38.
Om den inte bränts
hade jag klätt i hennes kista.

Död är rotation – att spaken dras
ett snäpp emot dig
och blottar ett nytt glapp
där den just satt.

• ✦ •

Få kläder finns bevarade från
drottningar. Bruket var att
skänka vidare dem
till tjänarinnorna.

Samlingen har alltså brist på
föremål som tillhört
de kungliga kvinnorna.

Dessa representeras därför
av guldslingor, hängda från taket
och höga som människor,

lika salivsträngar,
ett spår där de dragits ur munnen –
Glasmontern liksom markerar
konturerna
av de borttagna tänderna.

• ✦ •

På Glyptoteket,
bland rader efter rader
av Manshuvud, okänd,
står Afrodite pudica.

Handen som skyler hennes skrev
är avbruten.

Därunder finns bara det grova
avtrycket från handen.

• ✦ •

På magasin, berättar en
från Etnografiska,
ligger kringströdda pilar,
med ännu verksamt gift.

På Tretjakovgalleriet
korsar man sig än
för ikonerna.

Så står jag inför drottningmontern
där könet ännu värkar, graven åter öppen
som en omföderska.
Mitt ansikte, speglat,
framträder mellan flikarna.

Hon är inte död, hon bara sover.

• ✦ •

"Talita, koum!" (det betyder: Lilla flicka, jag säger dig, stig
upp!)

(det betyder: undret är i språket
jämte könet.)

*Skribenten är poet och arbetar redaktionellt med
nättidskriften Pralin Magasin.*

Text **Dionysia Kang**

Bild **Minjee Hwang Kim**

WRITING ABOUT MY MOTHERS

My mother was born the second-youngest child among 12 siblings in 1965. This was the year Singapore gained independence after British colonisation, Japanese occupation during World War II, and merger with Malaysia. My mother's mother tongue is Teochew. She attended Chinese vernacular primary school as a child, where Chinese was taught as the first language and she learnt all subjects in Mandarin. At that time, policies were already aiming to standardise teaching English as the first language in all schools. Tamil, Malay, and Chinese schools were already in the process of disappearing. When Mum was 13 and had to go to secondary school, her education was conducted in English. It was hard, but she scraped through. After secondary school, she became a precision engineering apprentice and was one of two women in her cohort. I always thought that was cool. She worked as a draftsman and planner. When my youngest siblings were born, she became a full-time homemaker, and she continues being so today. I remember how she told me multiple times, with pride, that she received a promotion right after her maternity leave. She wanted to go back to work, but couldn't. Today most people in Singapore – excluding my mother and other men and women like her – learn and work in English. Her skillsets and knowledge no longer count. The available spaces in society are limited for her and are not always what she desires or feels safe in. She is just another auntie, undeserving of agency. Out of good intentions, many have advised her to not be picky about what is available in society in her late 50s, but why not? This is how I see my mother: We live in sometimes intersecting, yet parallel worlds.

I began my Master's research thinking about my mother and myself having different opportunities. I am an outsider to my mother's world, though I have an intimate relationship

with the topic through her. I interviewed seven women in Singapore, aged 55–60, who have children and are currently married. They were all educated to different levels and have varying amounts of financial resources of their own. They were curious: Why am I interested in them, in doing this research? What is the point? Will it benefit the next generation? I had never considered how this study would benefit either future generations or my own until someone asked. To me, mothers are a source of wisdom and history that matters. It is also my decolonial attempt to carve a space for interviewees in history writing. In **Philip Holden's** article "Post-colonial Desires: Placing Singapore", he writes about using "colonial memories and colonial metaphors to disturb the comfort of the present".¹ His use of memories to write about circumstances of the living inspired me to make my study retrospective, and to ask my interviewees about "when they were younger..." For my study, "when they were younger" refers broadly to a time after finishing secondary or higher education and to interviewees' lives in their late teens and early twenties, when women were about to leave their natal families. Though academic writing does not really carry more weight than oral histories passed down the generations, it is seen as more 'serious', and I wanted to leverage that perception and my platform as an academic to remember my interviewees' lives.

TALKING AND LISTENING TO MOTHERS

Due to the Covid pandemic, I conducted interviews over video-call. I adopted **May Chazan** and **Maddy Macnab's** 'Feminist Intergenerational Mic' methodology.² This approach challenges the stereotype of elderly people being technologically illiterate by easing participants into using technology instead of having them not use it at all. Fortunately, most of my interviewees were already familiar with

various online communication platforms. Those who had not used one before received help from their daughters, and I guided them step-by-step to get started. One interviewee had a rehearsal call to familiarise herself with the application, unintentionally building trust with me and finding out more about me and my research in the process. Those working with laptops tended to use their laptop for the interview, while homemakers and retirees tended to use their mobile phones. I received positive feedback from those who video called independently for the first time. They said it felt like a safe opportunity to experiment with new technology.

My interviewees were women who could've been my mother or who were women my mother could have been. Many were my friends' mothers. Some, I imagined, could be friends with my mother. Many also saw me as their daughter. They sometimes made reference to me when talking about their children and their children's generation. Some posed me questions that they have for their children. Some extended their advice for their daughters to me. Some envied me as they envy their own children.

"My mother's generation was better than mine. Because they didn't have any temptations. They just lived simply and didn't have many expectations... Coming to my generation, we have so many temptations. We discovered that the world outside is so exhilarating! There's budget airline, there's multimedia! When learning about these new technologies – It was very challenging, but we also explored and discovered a lot of things. But we couldn't get out. Because we are stuck in the middle... I have also told my daughter that I envy her, because she can be wilful. We didn't have conditions to be wilful... With age comes a lot of fear. Courage and passion are lost... the current generation can dash out... Therefore, I can agree that I really envy you..." (P01, translated from Mandarin)

This is how I see my mother: We live in sometimes intersecting, yet parallel worlds.

WRITING AS AN OUTSIDER

I never saw myself as knowing better than the women I interviewed. However, I play the role of the woman who writes. My writing implies my “ability to read and the condition of being well-read” as **Trinh T. Minh Ha** writes, whereas people assume that the women whose lived experiences I write about are less literate, or are illiterate.³ This couldn’t be more inaccurate. I feel the guilt that Trinh’s described. I am the third-world writer. I am the child of working-class parents who never got to go to university, a common phenomenon among their generation, yet I’m privileged enough not only to attend university but to undergo graduate education.

I now hold authority and power over the narratives of my interviewees, my mothers. Of course I feel guilty, as if I do not deserve to be in this “clan of literates” (Trinh’s words again). But does being in the ‘clan of literates’ mean anything? I thought that writing and researching decolonially was the only way to not repeat the eroticisation, infantilisation, and reduction of non-western women. It became challenging when my findings and decolonial/postcolonial theories did not fit like a glove even though it fitted methodologically. I struggled

to find my bearings. Am I only able to write within the lines of decoloniality and antiracism to a white Finnish “clan of [e]lites”, trying to gain access to this clan? Where does this research place itself, when I’m writing as a woman of colour in Finland, writing while being a member of the racial majority group in the context I write about? I try not to become one of those “privileged migrant academics who refused to examine their own compromised position in the Western academy as they simultaneously re-fashioned the world after their own image: ‘postcolonialism’” criticised by **Arif Dirlik** and **Aijaz Ahmad**.⁴ After all, I can recognise myself as being in a compromised position in the western academy, being a privileged migrant academic caught up in my own nostalgia for my foremothers’ past. As much as I try, I worry that I might get lost.

I would like to think that I am writing *for* my mothers and *to* readers who, like me, embody ‘whiteness’ and who have never been subjected to the same expectations and conditions my mothers were. ‘Whiteness’ is, according to **Marilyn Frye** “a way of being that extends across ethnic, cultural and class categories, with a tendency to prefer and blend towards a norm set by the elite groups within the race”.⁵ This definition is aimed at me; my

generation; people of my interviewees’ generation who were able to be ‘wilful’; the descendants of colonisers outside Singapore; and those who see the world in reductive dichotomies – ‘White/POC’, ‘global north/south’ ‘coloniser/colonised’, ‘men/women’, ‘traditional/modern’, ‘east/west’...

I also want to write about the nuances among interviewees. They are not a coherent group, nor do their lives progress linearly in either time or sequence. Some interviewees were hopeful about the fact that someone bothers to write about their seemingly mundane, unambitious life stories about survival, as if this writing could be emancipatory. I fear that it might end up being more self-serving for me than for my interviewees. I yearn for egoistic and self-centred approval from my homeland. I fantasize about receiving approval from local/localised postcolonial academics.

This contribution, written in English and with academic references, is something that I could only verbally summarise to my mother. She will not read it in full detail, unless I translate it and break down those jargons and concepts. How do I say ‘postcolonial’, ‘decolonial’, ‘whiteness’ or ‘feminist’ in Mandarin? How do I explain it? Why didn’t I use more non-English sources? **A**

1 Holden, P. (2008): Postcolonial desire: Placing Singapore

2 Chazan, M., & Macnab, M. (2018). Doing the Feminist Intergenerational Mic: Methodological Reflections on Digital Storytelling as Process and Praxis

3 Trinh, T. M.-H. (1989). Woman, native, other: Writing postcoloniality and feminism

4 Ahmad, A. & Dirlik, A. cited in 1

5 Frye, M. cited in Syed, J., & Ali, F. (2011). The White Woman's Burden: From colonial civilisation to Third World development

Text Rosanna Fellman

2
/
2
0
2
1

ASPERGER- BEGREPPETS HISTORIA

*TW: nazism, förintelsen, beskrivning
av massmord, funkofofi*

HANS ASPERGER HAR tidigare målats upp som autisternas räddare under tredje riket. Aspergers avhandling om autism utkom år 1943, men avhandlingen glömdes bort av den neuropsykiatriska forskningen i Europa under flera årtionden. Samtidigt publicerade **Leo Kanner** en avhandling om autism i USA, vilken användes som grund för autismsforskningen där. Begreppet Kanners syndrom används fortfarande i USA, men sällan i Europa. Här är begreppen autism och Aspergers syndrom vanligast. Kanners syndrom diagnosticerades mellan 1943 och 1985 i USA, åt personer med större hjälpbehov och som oftast hade intellektuella funktionsvariationer. I Europa användes autismsdiagnosen under samma tidsperiod på samma sätt. Först under sent 1970-tal började amerikanska forskare använda benämningen Aspergers syndrom för personer med ett mindre hjälpbehov. Aspergers syndrom kom först i slutet av 1980-talet till Finland.

Termen autism myntades av psykiatern **Eugen Bleuler** år 1911. Han använde då autismsbegreppet för att beskriva schizofrena patienter som hade apati och som inte visade socialt intresse på grund av sina hallucinationer. Hans Asperger applicerade under slutet av 1930-talet och början av

**HANS ASPERGER VAR EN
RESPEKTERAD LÄKARE
OCH DREV EN PSYKIATRISK
KLINIK FÖR BARN I WIEN.
HAN VAR INTE MEDLEM AV
DET NAZISTISKA PARTIET,
MEN HAN VAR INTE HELLER
EMOT HITLERS REGIM.**

1940-talet termen på de grundläggande drag vi idag klassar som autistiska.

Hans Asperger var en respekterad läkare och drev en psykiatrisk klinik för barn i Wien. Han var inte medlem av det nazistiska partiet, men han var inte heller emot Hitlers regim. I **Edith Sheffers** bok *Asperger's Children: The origins of Autism in Nazi Vienna* beskriver hon hur Asperger lyckades blanda sig in i massan genom att lyda order och på så sätt aldrig bli fullfjädrad medlem av partiet. Asperger var heller aldrig läkare vid något av förintelslägren, trots sin höga sociala status i Nazityskland. Asperger behandlade hundratals funktionsnedsatta barn, och dem han fattade tycke för räddade han från förintelsläger. De barn vid Aspergers klinik som hade svårare hjälpbehov, eller var för asociala och ekonomiskt påfrestande, skickades till barnhem som ingick i förintelslägren. Barn med funktionsvariationer passade inte in i den bild av Tyskland som Hitler försökte skapa. På så sätt gick Asperger med på avrättandet av intellektuellt funktionsnedsatta. Han räddade oftast de barn som hade ett mindre

hjälpbehov genom att ge dem Aspergers syndrom, vilket framkommer i Edith Sheffers bok.

AUTISMEN I PRAKTIKEN

Autism är en neurologisk störning i hjärnan. Denna störning kan påverka social förmåga, motorik, inlärning, hur en individ uppfattar intryck samt emotionell intelligens. Med detta sagt är det inte nödvändigtvis så att alla med en autism- eller aspergerdiagnos har alla dessa symptom. Endast ett par tydliga drag kan vara nog för att en läkare idag diagnosticerar en person med Aspergers syndrom. Enligt källor från Finlands Autismsförbund har ungefär 30 % av de med en autism- eller aspergerdiagnos intellektuell funktionsvariation.

Jag var 20 år gammal då jag till slut förstod att jag hade autism. Egentligen har jag alltid vetat att jag har en funktionsvariation, men det var först när jag såg Youtubevideor där kvinnliga autister från USA berättade om sin diagnos som jag förstod att det är autism jag har. Inom offentliga sektorn i Åbo ville man inte diagnosticera på grund av bristande resurser. De ansåg att det var "onödigt" att sätta resurser på en person med mindre hjälpbehov när systemet redan var belastat. Därför tog jag mig till en privat mottagning där en psykiater diagnosticerade mig med Aspergers syndrom. Två år efter att jag fått diagnosen frågade en journalist som hört mig uppträda om jag

ville prata om autism offentligt i media. På den vägen blev det sedan. De senaste två åren har jag varit en av de få (om inte den enda) offentliga finlands-svenska autisten i Finland.

DIAGNOSTICERINGS- KRITERIERNA

Sverige använder diagnosbegreppen autism nivå 1, 2 och 3. Dessa nivåer grundar sig på Försäkringskassans definitioner och gör det lättare att rehabilitera personer utgående från ett byråkratiskt perspektiv. I Sverige använder man därför inte längre Aspergers syndrom inom vården, utan alla som diagnosticeras nu får en "nivå" istället. I Finland har förändringar för att slå ihop autism- och aspergerdiagnoserna diskuterats länge och till år 2022 har det planerats att autismspektrumtillstånd ska fungera som benämning.

När jag år 2019 började prata om hur det är att ha autism tog jag beslutet att inte kalla mig själv för en person med asperger, fastän det är vad jag har till pappers. Jag hade hört talas om Hans Asperger och dessutom om att diagnosens namn skulle förändras, och valde därför att bara använda ordet autism. Det här har varit förvirrande för folk, eftersom autismbegreppet förknippas med intellektuell funktionsvariation. Aspergers syndrom i sin tur förknippas ofta med en högintellektuell person med svåra sociala svårigheter. I mitt fall är ingendera sant.

Jag får rätt ofta höra att jag inte verkar vara autist. I ett kommentarsfält på Yle står det till och med att "Rosanna måste ha en lättare form av asperger och inte autism". Det här beror på att jag lärt mig spegla andras beteenden och upprepa fraser som folk ofta använder. Alla gånger förstår jag inte vad jag svarat på eller vad som sagts i en konversation, eftersom jag bara fokuserat på att svara korrekt. Bilden av vad autism är baserar sig också på stereotyper av den manliga autisten. Den manliga autisten är totalt socialt oförmögen och bra på siffror. Denna stereotyp är inte sann, men har blivit

den rådande på grund av populärkulturella referenser som filmen *Rainman*.

Flickor, kvinnor och andra som inte är eller passerar som män med autism upplever större press än vad pojkar med autism upplever. Pojkar tillåts stimma på lektionen och ha utbrott när sociala stimuli blir för mycket. Kvinnliga autister är bättre på att dölja sina autistiska drag, eftersom de annars får höra från föräldrar och skolan att de beter sig dåligt. Jag lärde mig snabbt att inte stimma i skolmiljö, för det ansåg lärarna och de andra i klassen vara underligt. Denna press leder till att kvinnliga autister blir blyga och drar sig undan, vilket också är orsaken till varför många kvinnor får autismdiagnos först som vuxna eller tonåringar. Kvinnor som får autismdiagnos som barn har oftast en intellektuell funktionsvariation, eller så råkar personen ha woke föräldrar och skolpersonal som förstår vad det är frågan om. Studier från HUS barnpsykiatri har visat att flickor med autism nuförtiden är 2 av 5 av alla diagnosticerade. För 20 år sedan trodde man att det var så lite som 1 av 10. Autismaktivister anser att det här beror på den patriarkala struktur som gör att kvinnor inte kan vara asociala på samma sätt som pojkar med asperger, eftersom det i flickornas fall skulle anses handla om personlighetsstörning eller intellektuell funktionsvariation. Det finns därför, utöver den funkofobi som alla med autism upplever, också ytterligare förtryck mot kvinnor och transpersoner med autism när de inte passar in i den mall av autism som utgår från cispojkar och cismän.

DEN FUNKOFOBISKA HIERARKIN

Att man inte öppet pratat om vem Hans Asperger var och hur diagnosen använts tidigare gör att helhetsbilden av diagnosen förbises. Personer med Aspergers syndrom klassas idag som mer anpassningsbara enligt normen för funktion. Tittar vi på historien har detta direkta likheter med hur Hans Asperger delade in autistiska barn i mer eller

mindre funktionsdugliga, vilket skönade de barn som fick diagnosen Aspergers syndrom istället för autism från döden. Att samhället tolkar personer med asperger som mer funktionsdugliga betyder att det bildas en hierarkisk syn på funktion enligt normen.

Dagens autismaktivister arbetar för att visa att autismspektrat varken är hierarkiskt eller linjärt, med de som är mindre autistiska är på ena sidan av linjen och de med intellektuell funktionsvariation på den andra. Det är nämligen så läkare presenterat autism tidigare, som en hierarki av funktion med Aspergers syndrom högst upp på normalitetsskalan och autism lägst ner. Verkligheten ser däremot helt annorlunda ut. Ta mig till exempel. Jag har svårighet med dofter, finmotorik och högt tempo i social kommunikation. Däremot är jag bra på att memorera saker, tolka text och förstå mönster. Det finns autister som är bra på matte och det finns autister som är poeter. Alla med autismdiagnos har något eller några drag som gör att de fått diagnosen, men hur mycket eller lite svårigheter man har inom dessa drag är individuellt. Därför är den hierarkiska trappan om intellekt inte bara funkofobisk utan också realistiskt sett inkorrekt.

Orsakerna till varför en autist i Finland väljer att kalla sig just autist, istället för den mer socialhögande asperger, är många. I mitt fall är det att jag vill se mig bredare än vad aspergerdiagnosen tillåter, men också för att jag inte vill bära ett namn på en person som skickade barn till döden. Jag vill påstå att den funkofobiska syn som neurotypiska haft på personer på autismspektrat baserar sig på den klassificering som Hans Asperger gjorde i Nazityskland. Det är såklart inte ett direkt resultat, men samtidigt sätt att se på diagnosen har onekligen fått sina influenser från sin historia. En bredare och mer inkluderande diagnos som autismspektrumtillstånd ger förutsättningar för att komma förbi en funkofobisk era. **A**

Skribenten är poet & autismaktivist.

**Varför behövde
jag skilja oss två
åt så fullständigt
för att få bli
eller vara mig
själv? Hade vi
inte bara kunnat
vara olika?**

LISA

Text Linnea Lundborg

När jag var liten hade jag en kompis som hette Lisa. Vi bodde i två likadana radhuslängor, femtio meter från varandra. Mellan oss fanns en grusad stig, en lekstuga och en flaggstång som vi brukade leka dunkgömme mot, när vi inte spelade Sims på datorn i Lisas källare.

Jag och Lisa gick i samma klass från sexårsgruppen till nian, men i högstadiet växte vi isär. Lisa blekte håret och lärde sig namnen på alla i skolkatalogen. Jag satt längst upp i skolans trapphus och läste Du och jag, Marie Curie.

Länge såg jag Lisa som själva symbolen för allt normalt och normativt. När jag insåg att jag blev kär i tjejer blev hon mindre av en människa och mer av en idé att ta spjärn emot, att slå sig fri från.

En vinter, flera år efter att jag flyttat från småstaden, var Lisa och jag bjudna på samma nyårsfest. Jag var där med min flickvän (som skulle börja det nya året med att berätta att hon inte längre var kär i mig). Jag visste att Lisa skulle vara på festen och min nervositet gick att ta på. När vi väl sågs hade vi inte mycket att säga till varandra. Det var stelt. Hon var färdig sjuksköterska och hade precis flyttat ihop med sin kille. Jag hade tagit min genuskandidat, utvecklat panikångestattacker och föga överraskande skulle det ta slut mellan mig och min tjej inom loppet av några månader. (Jag önskar att jag kunde säga att det tog slut den nyårsdagen, men nej, vi höll ihop i tre månader till.)

Jag såg så mycket dömande i Lisas blick på mig. Det är inte förrän nu som jag börjat tänka på möjligheten att hon inte heller var trygg i min blick, utan att hon kan ha känt sig lika dömd av mig. I min upptagenhet av min position som normbrytare såg jag inte Lisa och hur jag betedde mig mot henne.

Det är inte det att jag vill försvara alla småstadens cisheteros. Jag konstaterar bara att jag också hade makt som jag utövade över Lisa. Jag valde bort radhusen och Disneyfilmerna och flyttade från småstaden. Flera år senare stod jag mittemot henne på nyårsafton och lika mycket som jag läste in en dom i hennes blick, kunde hon se en i min: Jag dömer dig som bor kvar, jag dömer din klänning från Gina, jag dömer din kille med sitt tynande hårfäste.

Kanske hade mitt uppbrott och avståndstagande från hemstaden inte behövt ske på bekostnad av Lisa. Inte i motsatsförhållande till henne och det som hon blev en symbol för: den hegemoniska femininiteten och obligatoriska heterosexualiteten, det vill säga det enda rätta

sättet att vara tjej. Varför behövde jag skilja oss två åt så fullständigt för att få bli eller vara mig själv? Hade vi inte bara kunnat vara olika?

Narrativet att vi ska lämna småstaden och allt den bär på är så starkt att vi inte ser oss om för att undersöka vad vi lämnar kvar. Narrativet talar om för oss att det inte finns något att se tillbaka på. Vi queers ska bryta upp och slå oss fria, bli lyckade individer med stark regnbågsfärgad köpkraft och våra gamla klasskompisar ska läsa om oss i helgbilagorna och vara avundsjuka i sina radhus.

Det finns en så allmängiltig berättelse om att vara queer och lämna hemortens fördomar för friheten i storstaden. Vi vill vara oss själva, men i vår strävan att slå oss fria blev kanske vissa oskyldigt dömda. Jag tror att Lisa hade minst lika svårt att navigera världen som jag. Jag vet att Lisa också hade en så jävla stor längtan! Hon stod också i skuggan av de som fick hängla och festa, hon var också en outsider, bara på ett annat sätt än jag. Det märkte inte jag, som var upptagen med att se henne som en symbol för allt jag brutit med och, som en del av det, odla ett djupt femininitetsförakt. Jag trodde länge att jag var tvungen att hata det som Lisa stod för, för att vara mig själv. Att jag var tvungen att staka ut min egen väg i förhållande till motsatsen. Det var att förminska henne – och en del av mig själv.

När jag var tjugo var det livsnödvändigt att flytta ifrån min hemstad. Idag händer det att jag längtar tillbaka. Jag släppte taget om Lisa, men nu saknar jag att kunna dela minnena med henne, av dunkgömme mot flaggstången och att välja soffgrupp till Sims-familjen i radhuskällaren.

Jag antar att anledningen till att jag känner det här just nu delvis handlar om samma sak som gör att jag rakar benen ibland. När jag var tjugo var det så otroligt viktigt att inte sminka sig, att klippa av håret på huvudet och låta det växa på benen. Sakta har insikten vuxit fram: Jag fick tillträde. Jag kom ut. Jag fick hängla med tjejer och vara kär. Allt är inte på liv och död längre. Jag kan sminka mig vissa dagar. Jag kan ta bort lite hår på benen ibland. Jag behöver inte använda alla tänkbara symboler för att folk ska förstå vem jag är. Jag kan bara vara. **A**

Skribenten är uppvuxen i Halmstad, men bor idag i Malmö. I höst gör hon dubbel författardebut med lättlästa Fakta om HBTQ på Nypon förlag och bilderboken Skjortorna på Vombat förlag, tillsammans med illustratören Ylva Oknelid.

TRANSSEXUAL TIME VOL. 2:

FRACTURING

Text Shia Conlon

Bild Madsen Minax

There's something to be said for seeing yourself in the world. Even if visibility in the queer community can be weaponized against us, representation can often be future-altering. I felt a future forming when I found the work of **Madsen Minax**. Often as trans people when we encounter attempts made to represent us in art, our struggles are frequently at the forefront. Watching Madsen's works I noticed that his art avoided this trap while still remaining inherently trans. The line of thinking within it felt like a home. As a trans person, I'm often occupied by my body and gender. But even if I often think about others' gaze on me, there are many other ways trans people live and think and see.

This way of making becomes even more apparent when Madsen brings the camera into his blood family's life in his new documentary *North by Current*. On the surface of this film, time appears to be linear: we move through his childhood and three consecutive years of his adulthood, following the loss of his infant niece Kalla. Through this river of time, you might also sense a swimmer working hard to wade against it. Other swimmers might recognize this effort. I

watched *North by Current* four times in one week, and when I wasn't watching it I was thinking about it.

Time is a relentless character in this film. It furies on, as Madsen leaves and returns to his rural hometown. While he's gone, things move: bodies grow and then age, tension builds, then dissipates. A steady stream of change. As a human it can be hard to wrap your head around how when you leave, although you might be wanted, you are not needed. For queer and trans people there are extra layers of grief to this realization. As people who live outside of normative trajectories of life, it can be a struggle to fit inside our families' lives. When we return we might have to change our forms or language to get by. When I'm with my blood family, my mouth changes; it speeds up as my dialect returns, but it also loses words, pretends to forget. Sometimes I fracture into another self.

Fracturing comes up again and again in *North by Current*. In one scene we see a clip of Madsen's sister, Jesse, and her husband. A child speaks over the image, saying: "We're taught that fracturing is unbecoming, that a picture of wholeness is far more satisfying, stronger". If we are conditioned

to think like this, then how do we find our way to transness? To be trans is to break. All the things you thought you knew, you turn upside down; you go through and out the other side; usually without any guidebook to show you the way. The dilemma is that, to some people, this breaking is seen as something one should go about repairing, if they believe it can be repaired at all. Why else do our families sometimes need to grieve our becomings, if they don't think of them with a sense of loss? After a particularly painful scene with his parents where they equate his transitioning with a death, Madsen explains that it wouldn't hurt him so much if he didn't work so hard to be alive. I felt that statement in my body, and I'm sure many trans people can relate. The efforts we take to assemble ourselves after our revelations are often invisible to those who don't know what to look for.

This is why it feels so triumphant to find artworks that hold space for the understanding that to break is also to fully understand wholeness. Through our act of disassembling we end up somewhere, usually through many variations of violence, holding the

many pieces of selves that got us here. These pieces are our fragile code. Code we might be able to transmit to others. It's rare to find code that speaks to you, which is why *North by Current* felt like a dream when I found it. Here was a trans story that included the pains and struggles of being transsexual, but without making them the entire focus. Here was all the luxury normally afforded only to cis people's narratives, but for a trans man.

Watching Madsen's questioning of time and loss was very physical for me. I could feel the exertion in the excavation. How he confronted not only the words weaponized against him by his family, but also his own role in his sister's pain and grief. There is a real representation here of how it feels to love someone who has caused you harm, of the way you can forgive them whilst also knowing that the harm will never feel 'right', but merely that time will continue, and you will persist with the tireless work of each trying to understand the other. In a video call with Madsen he tells me that making *North by Current* "[t]

ransformed [his] relationship with [his] family because it forced [him] to ask hard questions and [he doesn't] like asking hard questions..." He continued: "Having an avenue to ask these [questions] was really helpful for me. Because if I can understand this through the lens of work, we can do whatever needs to be done to make it happen".

In *North by Current* the camera becomes a way to navigate healing. Sometimes it is a barrier, such as when his sister swipes it away and says, "I haven't seen you in a long time". On other occasions, you can feel the bridge it builds: when Madsen's voice strains as he asks his mother a difficult question; or in a small moment in a tattoo parlour when his sister turns the camera on him and he smiles into the lens as she says "Gotta get the cameraman"; or in one of my favourite shots of the film, in a diner, where everyone else has become impatient for the filming process to end, and Madsen's father asks, warmly, "Did you get everything you need?" The loving potential of this type of making felt most compelling to me in these recreation scenes.

In another shot, Madsen and his sister restage a childhood memory where they try to imagine themselves as "small bodies". Her willingness to partake in this process despite its absurdity allows Madsen to see her love for him. This moment of childlike play stands out all the more amongst the turmoil this family has endured. How Madsen's transness fits into all of this is portrayed so eloquently, the edit feels expertly handled. The subtle highlighting of the nuances of how it feels to be 'other' within a cishet family: the misgenderings, the apologies, the quiet displays of affection, the outright declarations of love, and all the trials and mundanity of loving. This sense of normalcy surrounding trans life is urgently missing in the film world.

We are so rarely given platforms to share our experiences without focusing on our 'journeys': what choices we made to get where we are, what trauma we encountered, how hard or easy it is to be trans. When movies like *North by Current* get space, that feels hopeful to me. Each time a trans person makes work in this way, it sets a precedent. It

creates possibilities and builds a more abundant world for younger trans people coming up behind them. A world where we don't have to center our transness if we don't want to, where everything we make doesn't have to revolve around our pain. Where we're afforded the luxury of responding to our world in multifaceted ways. The time for this abundance is now. As a community, we are still mourning the huge losses from decades past. We have been encountering our elders as spectres for too long. I think of when I found the diaries of **Lou Sullivan**, who worked furiously to create an understanding and more just treatment of trans men. It felt beautiful to read so many of my own thoughts reflected back to me. But I was also confronted with the painful realisation of how the very few testaments of trans masculinity I've encountered come from the voices of ghosts.

Every trans life generates something for the next one, just by existing and being here. With our own fragile code,

we do our best to honour our ghosts, but I dream of a place where we also celebrate the living. In **Posy Dixon's** *Keyboard Fantasies*, a beautiful documentary about trans singer **Beverly-Glenn Copeland**, Glenn talks about how we as humans, but also as queers, are meant to live in a multi-generational community. How learning this way is natural to us and how we are suffering because we are divided. I feel this deeply. I long for a place of abundance where many generations are in dialogue with one another, where answers to our questions are not shrouded in secrecy but live, out in the open, close by. I imagine these answers coming from the warm voice of someone who knows how you got here, without you ever having to explain.

To live as a transsexual can often feel like you are a mystery, even to yourself. I have been met with this even more so as I go through DIY hormone replacement therapy. Everything I've learned has been through a patchwork of research: a forum here, a second-hand story there, contraband knowledge. Stories of trans men are

still so rare. Someday it will be unbelievable to people that I had to smuggle hormones into a country and lie to healthcare professionals to get any semblance of fair medical treatment. But we're not there yet, and as fraught as it is, I believe we only get there through representation. That representation should be in our hands. I want to see more aging transsexuals. I want to hear them sing, I want to hear stories that don't end in death, and I want to know of all the boring, mundane things that happen alongside our grief. If our pain was the river, our shared lives are the sea. Wouldn't it be beautiful if we could trust the waters enough to lie back and let them carry us? If language is code, then maybe it can be hacked. If we speak it enough, maybe we'll live to see it. **A**

Text Iona Roisin

COMPLIANCE

I wrote *Compliance* whilst thinking about the many ways that trauma reverberates through the years. After giving so much space and time to the events themselves, I wrote this as something more long-term. I wrote to excavate. To reconsider and understand which parts of a life come to exist as symptoms or consequences of trauma. To evidence movement, change and healing – connecting a past-self and a past-body to a future-self and a hope-body.

Trauma is a barrier. It can undermine a person so fully that they may have difficulty being a person. It affects how one is able to self-actualise, to claim what one needs, what one is and what one wants to be. A person may not notice this as it is happening, that trauma is taking them somewhere they didn't choose, distracting

them, re-routing them. Trauma kept me away from fundamental parts of my being. I didn't hear doors shutting quietly behind me.

Thinking about delays and false starts, non-linearity, and lives lived outside of normative trajectories led me to research 'queer time'. Put simply, queer time is the notion that life happens at a different pace and in a different order for queer people, because we were not the architects of mainstream, normative, cishet culture. Some things began to make sense; I was comforted by the stumblings and histories I encountered, I sought out the words of others and slotted myself into their discourse.

Re-evaluations may lead to periods of change and these periods are often accompanied by mourning. Lost years may be mourned as much as anything or anyone. Years given

to greyness, to haze, to self-destruction, to yearning for selves who never existed, or who only exist in some alternative timeline. The old narratives we spun from our lives, narratives where we are in control, fall away. New understandings take their place. Someone I care about told me that things happen when they are meant to, that arriving takes as long as it's supposed to and that things emerge when they are needed. So these days I try to believe in that instead. To see the place where I ended up and the life that I choose there as more important than what may exist in an alternative timeline.

Thank you to Aino, Elisa and Shia for giving feedback on the text.

It shocked you to learn how much you wanted to comply, how that tight small town made mince-meat of you. It trod heavily, creaking under the weight of tell-tales, bosses and gods, little enforcers with a creaking mangle for a grip – your fancy static, nullified, like pansies in a flower press.

You feel the need to assert something from that well-spring you cannot touch, deep at the centre of your being. You think your voice is clear because of how it feels in your chest, but it falters, wavers, is flat to the outside ear. It is an invisible ribbon caught by the wind. As you flutter and no one heard, in the end you didn't lay claim to anything.

Sensory information from the outside world arrives through our eyes, nose, ears, and skin. A person will often feel the need to give words to their sensations. That's why people always talk about the weather and whether they are hot or cold.

A medical professional asks: *Where do you feel it? Can you show me on your body where you feel something when you talk about this? On a scale of one-to-tenterhook how tense are you feeling right now?* There's been all this pain in your body lately: your arms, the soles of your feet, your bones, your neck on the left, your one remaining wisdom tooth, your heart. You gesture vaguely, all the same.

You can identify the symptoms now, place your finger on them, on your capacity for joy, on your nervous reflexes, on your immune system, sagging under the weight like a wet pub garden gazebo, your brain firing off, a stuttering engine, lobes sparking weirdly like a misfired roman candle. A chain, an articulation, they burrow for the origin. You lie there obediently and wait.

At first it was just a loud whisper – certain voices pricking the racket, like a lure or a signal or a serenade: *if there's nothing you won't do there's nothing they can take away from you* – Something dislodges, rises to the surface, then pops.

In your most desperate moments you re-download a guided meditation app, heaving into their 15-minute trial sessions: why is it so bloody hard to change? Soothing voices cooing, chill professionals advocate nothingness as an evolved state of being, as if there isn't all the time in the world for that later. How lucky they are to opt in, to choose void like an item on a menu. You don't believe in heaven but you wish you did.

You glance down towards the itching of phantom insects streaming across your skin then, a foggy intensity then, a brief puncture, a wink of clarity, then spirals, days, clammy, the loss of appetite. Everything fractures and re-joins. From this blur something shivers into being. You try to formulate it, to share with another, but a lack is the

hardest thing to verbalise. You only describe something by what it is not. You explain yourself as a past life, that your memories aren't memories, merely facts you are aware of.

Before, chaos latent. Now, chaos in words. Until fatigue, until resistance, until motion into total rejection. For a time, your body enjoyed doing things and then it didn't. You were learning that to be taken might make a person feel powerful, but it is a fake power, in the end... If they were going to break you down again and again they could've at least had the decency to turn you into something else.

To they who tell you of your blue eyes, as if a compliment can be a password. Blue as the sea they say, that is to say, blue like green, like brown, like grey. Blue like nothing of its own and everything of what surrounds it, a shade of mirror they find so pleasing.

To they who touched you as if you were nothing. To they who reached out to grab you and felt their fingers running straight through the air that you were in your nothingness... First as cause, then as defence, cyclical.

A person may find themselves suspecting they are fine but then, periodically, waves of a deep, sorrowing undertow wash over them. There are times where a person may wander through torment, in search of some parallel timeline, a multiverse containing the image of a life if things had been otherwise. But that land never existed and you will never go there so expel the thought with fire as soon as it bares teeth.

At some point solitude passes into pathology but, on your good days, songs take on new meanings. Like *Give me more than one caress, satisfy this hungriness / You touch me, I hear the sound of mandolins / You kiss me with your kiss, my life begins...* Then the sun comes out.

In real-time you get a lump in your throat when you imagine them kissing you, your swallow met with resistance, your mouth goes dry, drifts into an uncertain place. In a dream they ask you what's wrong and you answer that you are afraid. You tell them that, if you sound unsure, it's only because you've never said this out loud before. You push the words around with a smirk, tip your head to the side, coy, could it really be you?

Scheming sick domestic fantasies like singing a country music set together. In this one you've bought a dress with ruffles on the skirt. Or the mirage of their hands on your shoulders from behind as you wash the dishes. The lost years fling you to a teendom of prickly heat.

Still there's the shame that follows when you dare to admit that sometimes even you want the kind of love that can only be born from the weariness of passion. But when you think about what that could mean and how that

Put simply, queer time is the notion that life happens at a different pace and in a different order for queer people, because we were not the architects of mainstream, normative, cis het culture.

would play out on your body, you remember that it could never be you, not really. Not when you consider all the facts, all that's past, hundreds of years, all that is unseen and then your body, *your body*, the simple fact of your being, would push them away. It goes against your values to admit as much so you keep your mouth shut.

• ✦ •

A ceaselessness, an accumulation, a threshold. You think about your body entering into the life cycle of other living things: soil, rain, trees, air. Thinking about this transference of energy soothes your need for resolution. You think of how your body could one day, again, be a sapling.

You seek out dextrous people, admiringly, how they jump on and off a bike, how they smile whilst they dance unselfconsciously, how they eat and they know when they are full, how they row boats, how they cross their legs with just their legs, how they breathe loudly and are not shamed, how they hammer nails, how they slice and peel and core all kinds of fruit.

And there are places only you can take yourself – walking yourself somewhere only walking can reach, a different kind of pain, a different kind of tiredness enacted in public, gasping: break me down and turn me

into something else, break me down and turn me into something else.

But you were already split and you were already reformed, merged back together like a movie corpse, before the protagonists realise that to kill the body, they must remove or destroy the head completely. It smarts though, coming back to life, gummy, stretchy baby skin as new limbs punch out through you, like a lizard tail, like a snake body, like nails and hair an endless river.

You read somewhere that the mere opportunity to escape does not necessarily make traumatised animals, or people, take the road to freedom. The question then becomes: where did it start? As if there is a single location, a genesis, a bedrock, as opposed to a polyphony ever-screaming: break me down and turn me into something else, beg you break me down and turn me into something else, break me down and turn me into something else, break me down and turn me into something else – **A**

The writer is a British artist working with themes of difficulty, intimacy, failure and the insufficiency of language. The writer is keenly awaiting the reopening of karaoke bars and to be able to sing Careless Whisper once more.

Text Mats Wickström

FINLANDSSVENSK TERRITORIALISM OCH KARELSKA FLYKTINGAR

*Artikeln är en förkortad och
omarbetad version av den tidigare
publicerade recensionsessän
"Den svenska jorden i ljuset
av en historisk nyröjning med
finlandssvensk slagsida" (Finsk
Tidskrift 1/2021, s. 37–46).*

Den svenska jorden" börjande användas som ett ideologiskt begrepp i början av 1900-talet inom den minoritetsnationalistiska rörelse som strävade efter att förena alla "svenskar" i Finland och försvara deras territorium från förfinskning. **Arvid Mörnes** kända kortroman *Den svenska jorden* (1915) bidrog till parollens genomslagskraft genom sitt patos för den svenska allmogen i Finland och sin polemik mot de svenskspråkiga penningpampar som sålde ut svenskfolkets andligt rika livsvärld på landsbygden. Budordet om att bevara den svenska jorden för att säkerställa en sund framtid för den så kallade svenska nationaliteten i Finland serverades i en sedelärande berättelse om bondsonen Faste Strandberg. Han överger sin forskarkarriär i den själlösa storstaden för att återvända till landet och försvara sin hemgård Fastböle från industrialisering och förfinskning. Genom att

rädda Fastböle räddar Faste även sig själv och slår ett slag i kampen mot utarmningen av den svenska jorden.

Samtidigt verkar det som om *Den svenska jorden* delvis skymt sikten av den meningsbärande makt som omgav uttrycket. Spridda forskningsresultat tyder på att den svenska jorden för många finlandssvenskar var mer än en inflytelserik idéroman, en festtalsfras eller en eldfängd debattfråga under finlandssvenskhetens formativa år – det var ett förpliktigande och meningsfullt mantra som försvenskade jorden. Förkunnelsen var att finlandssvenskarna stod och föll med sin jord. Den svenska jorden blev verklig i den bemärkelsen att den fick reella följder för människor och samhälle.

Historikern **Ann-Catrin Östman** har exempelvis i sin forskning visat hur det dagliga jordbruksarbetet i Purmo på 1920-talet knöt an till den svenskspråkiga minoritetsnationen i Finland,

det vill säga Svenskfinland med dess finlandssvenska folk. Den svenska jorden brukades bokstavligen samtidigt som den odlades symboliskt. Försvaret av den svenska jorden mot förfinskning var enligt Östman ett viktigt element i de svenskspråkiga böndernas självbild och agrara maskulinitet. Den svenska jord Purmobönderna bevarade och försvarade var betydelsefull som en del av ett större minoritetsnationellt konstituerat kollektiv och territorium. Den var inte bara ett politiskt projekt utan en del av deras identitet som lantmän.

Betydelsen av "blod och jord" i konstruktionen av den finlandssvenska minoritetsnationen under 1900-talets första decennier bör inte bagatelliseras. Under de senaste åren har blodet i form av finlandssvenskt rastänkande och därtill hörande rashygienisk verksamhet fått en del uppmärksamhet i media, medan det varit tystare om jorden. Antagligen för att den svenska

Betydelsen av "blod och jord" i konstruktionen av den finlandssvenska minoritetsnationen under 1900-talets första decennier bör inte bagatelliseras.

jorden legat i ideologisk träda i ett par generationer, med Åland som undantag. Territorialismen var dock ett viktigare och mer långlivat ideologiskt fundament för finlandssvenskheten än den explicita rasismen. Det finlandssvenska etnoterritoriets fortbestånd uppfattades som en ödesfråga under merparten av 1900-talet, även om den agrart präglade parollen "den svenska jorden" tappade bärkraft i takt med landsbygdens avfolkning. Den svenska jorden var en finlandssvensk form av etnoterritorialism och uppbars av liknande principer och känslor som idag bär upp Sannfinländarna och Sverigedemokraterna.

Den finlandssvenska överlevnadsstrategin berörde förstås också finnar. Särskilt besvärlig blev doktrinen om att bevara Svenskfinland svenskt för de kareliska internflyktingarna som skulle placeras i det stympade Finland. Detta framgår med all tydlighet i historikerna **Aapo Roselius** och **Tuomas Teporas** nya bok *Kampen om den svenska jorden. Karelarna i Finlands svensk-språkiga områden 1940–1950* (2020).

Veterligen är detta första gången sedan Mörnes *Den svenska jorden* som frasen "den svenska jorden" figurerar i en boktitel, vilket givetvis är glädjande för den som gärna skulle se en större medvetenhet om finlandssvenskarnas historia i allmänhet och idén om

deras särskilda territorium i synnerhet. Författarna och förlaget Schildts & Söderströms har tydligen också bedömt att "den svenska jorden" säljer bättre på svenska än på finska, eftersom bokens finska huvudtitel är *Muukalaisten invaasio*. Säkert ett smart val. För även om efterfrågan på svensk jord var stor på finskt håll under 1900-talet, särskilt i Nyland, var själva begreppet en styggelse för etnonationalistiska finnar, bland andra den unga **Urho Kekkonen** och säkerligen också mer liberalt sinnade. För dagens finskspråkiga publik torde "ruotsalainen maa" föra tankarna till Sverige eller vara så gott som intetsägande i jämförelse med "muukalaisten invaasio". Det senare torde väcka associationer till reaktionerna på den så kallade flyktingkrisen år 2015. En pedagogisk parallell som förhoppningsvis lockar finska läsare.

Med tanke på den omfattande litteraturen om Finland under andra världskriget är det en smula förvånande att det dröjt över sju decennier innan en grundlig framställning om förhållandet mellan finlandssvenskar och karelare publiceras. Förklaringen stavas förmodligen språkfred – det var inte politiskt korrekt eller opportunt att uppmärksamma eller politisera de finlandssvenska reaktionerna på placeringen av karelare i svenskbygderna i kalla krigets Finland. De fåtaliga fall av

senare offentligt klander av finlandssvenskarnas förhållningssätt gentemot karelarna som Roselius och Tepora lyfter fram är talande nog från tiden efter Sovjetunionens fall, då åsiktskorridoren i Finland breddades. Samtidigt har deras senaste exempel, den före detta sannfinländska riksdagsmannen **Pentti Oinonens** högläsning i riksdagen ur den fennofoba publikationen *Svensk Vakt* (1940), redan över tio år på nacken. Roselius och Tepora hävdar emellertid att uppfattningen om att så gott som inga evakuerade kom in i Svenskfinland är väldigt utbredd och att det är en allmän uppfattning att de finlandssvenska markägarna bar en mindre börda tack vare språkparagrafen i 1945 års jordanskaffningslag. Syftet med studien är att kritiskt granska dessa (finska) föreställningar.

Jag tvivlar inte på att dylika uppfattningar, varav den senare i högre grad än vad Roselius och Tepora vill tillstå är en moralfråga, förekommer i vissa kretsar som vårdar det kareliska minnet och bland finska nationalister. Särskilt i en äldre nationalistfalang, som prioriterar den gamla striden mot Finlands svenskhet före den hal-la-ahoitiska kampen mot invandring och förment anti-finska rödgröna fiender, oftast kvinnor. Däremot docentgissar jag att majoriteten av de nulevande finländarna knappast ägnat en 70 år gammal konflikt i kölvattnet av det allt överskuggande andra världskriget någon tanke. Etnokonflikter mellan "vita" grupper är inte heller på modet i dagens svartvita västvärld.

Om det första syftet är svagt underbyggt uppfylls författarnas strävan att ge en samhällshistorisk helhetsbild av skeendena desto bättre. Källorna är många och varierande. Inblickarna i karelarnas och finlandssvenskarnas känslolägen och förväntningshorisonter är ögonöppnande, stundtals rörande. Det är lätt att instämma i författarnas poäng om de starka känslornas stora betydelse i en upprivande fråga under en orolig tid. Intrycket förstärks av det fartfyllda berättandet och den

Med tanke på den omfattande litteraturen om Finland under andra världskriget är det en smula förvånande att det dröjt över sju decennier innan en grundlig framställning om förhållandet mellan finlandssvenskar och karelare publiceras.

dramatiska inramningen: bokens tredje del kallas "Chocken", den fjärde "Avvärjningen" och bland underkapitlen hittar vi rubriker som "Österbotten kokar". De lätt bombastiska rubrikerna är samtidigt rätt träffande på basis av de källnära beskrivningarna av händelseförloppen och känslolandskapen.

Delar av svenska Österbotten var exempelvis tveklöst sjudande av minoritetsnationalistiskt karelmotstånd, särskilt efter den finska arméns nederlag 1944. Det är därför synd att denna mobilisering för att jaga iväg flyktingarna inte analyseras med större eftertanke. Tydligen drog sig de svenskpråkiga österbottningarna inte heller för att systematiskt försvåra livet för karelarna och att hota med våld i sitt försvar av sin svenska jord. Roselius och Tepora berättar också om blodiga slagsmål mellan karelska och österbottniska ungdomar. Det är därför märkligt att kapitlet som i huvudsak beskriver de etniskt underbyggda konflikterna och fördrivningsaktionerna

i Österbotten avslutas med en mysig kommentar om hur språkmuren kunde vara en spännande krydda i ungdomsromanser. Detta välbekanta fenomen förekom säkerligen, men framhållandet av affektion känns påklistrat efter all aggression.

Författarnas försök att lägga sina egna forskningsrön till rätta, måhända för att försvara nulevande finlandssvenskar från finsk kritik, är en genomgående brist i boken. Denna tendens förvärras av ett motsatt moraliserande angreppssätt gällande flera av de finska aktörer som företrädde karelarnas intressen. Det är inte bara karelarnas representanter som klandras för förkastlig äktfinskhet och intolerans, utan även vanliga krigsflyktingar döms ut utgående från deras syn på finlandssvenskar såsom den kom till uttryck i intervjuer 1949. Roselius och Tepora beskriver karelarna som morrande och rytande när de berättade om hur negativt de betraktade finlandssvenskar och påpekade att alla i

Finland borde behandlas lika. Roselius och Tepora anmärker bland annat på att karelarna på sina nya torvor ute i obygderna inte beaktade de svenskpråkiga godsägarnas besvär med att betala för kompenserande åkerörjning i finska kommuner.

I det här fallet var det dock finlandssvenskarna som ville minimera kontaktytorna för att förebygga förfinskning. Jordanskaffningslagens språkparagraf som finlandssvenskarna lobbade fram syftade till att förhindra inflyttningen av karelska flyktingar till minoritetens etnifierade territorium. Detta var ingen finsknationalistisk falsk nyhet, utan ett öppet motstånd mot karelsk inflyttning från minoritetens sida med president **Paasikivis** stöd. Jag tror inte en karelsk flykting som tvingats lämna sin hemgård en eller rentav två gånger och efter många om och men hamnat på en karg nyodling i Norra Savolax behövde veta mycket mer för att känna antipati mot finlandssvenskheten.

Trots sin finlandssvenska slagsida är *Kampen om den svenska jorden* ett välkommet pionjärbete med en stringent samhällshistorisk struktur, i synnerhet i fråga om den svenska jordens politiska primat samt förhållningssätten i de finlandssvenska lokalsamhällena och hemmen till landsmän på flykt. Den svenska jorden såsom den existerade i finlandssvenskarnas föreställningsvärld är förbrukad, men historien av etniskt exkluderande politik och praktik kan kanske fungera som en påminnelse om att finlandssvenskar inte alltid är "goda liberaler" och att den identitetspolitik som ofta präglar mångkulturella samhällen har en rumslig dimension. **A**

Skribenten är forskardoktor i minoritetsstudier vid Åbo Akademi med finlandssvensk historia som specialitet.

Text Nina Nyman

2
/
2
0
2
1

ASTRA (NOVA)S ARKIV

– ELLER KONSTEN ATT KURATERA NÅGON
ANNANS FEMINISM FÖR ALL FRAMTID

Sommaren 2018 firade Astra sin hundra årsgång, och som chefredaktör hade jag bestämt att vi inte skulle skriva en historik utan istället sätta ihop en antologi om framtiden. Historieskrivningar finns det säkert gott om, tänkte jag, och upptäckte för sent att jag hade fel. Det finns väldigt lite skrivet om Astras historia, och om finlandssvensk feminisms historia överlag. Att reda upp och arkivera de 27 senaste åren av Astra (Nova)s arbete blev en slags bakläxa för mig.

ASTRA, ELLER ASTRA Nova som tidskriften bytte namn till för en tid, blev partipolitiskt obunden 1992 och fick då sin egen utgivareförening. De 73 åren före det gavs Astra ut av Svenska kvinnoförbundet, som sparar sitt material vid Svenska centralarkivet. När Astra Nova fick sin egen utgivareförening fortsatte Centralarkivet till all lycka att arkivera de nya utgåvorna av tidskriften. När arkivet vid ett tillfälle blev utan flera nummer av Astra mejlade arkivarie

**HUR FÅR MAN
TILLGÅNG TILL SIN
EGEN RÖRELSE
HISTORIA OCH VEMS
ANSVAR ÄR DET
ATT BEVARA OCH
BERÄTTA DEN?**

Helena Kajander mig. Via den kontakten föddes idén att slå två flugor i en smäll och göra Astra (Nova)s material tillgängligt via arkivering och samtidigt få mer plats på redaktionen. Materialet hade fram till dess samlats i mappar och högar på Astras redaktion och i medarbetares hem. Inom tidskriften hade det inte funnits någon som riktigt hade ansvaret för mapparna och högarna, men för mig kändes det ändå som ett stort steg att ta mig rätten att hantera dem på något som helst sätt.

Att gå igenom mapparna kändes som släktforskning. Inte för att jag kände personerna som dök upp bland pappren (förutom till namnen, då många idag är journalister och författare), utan som en slags släktforskning över idéer och arbete. Jag hade ju mötts av den tidigare feministiska organiseringen

då #dammenbrister några månader tidigare växt så snabbt och välorganiserat: det var ett exempel på att årtionden av organisering kunde återanvändas på flera fronter samtidigt. Men att stå ensam och försöka pussla ihop läsbara helheter av pappersfragment från tre årtionden av andras feministiska arbete var något annat. Vad betyder det att spara någon annans feminism?

Jag märkte när jag gick igenom det äldre materialet att jag lätt utgick

från hur *Astras* arbete ser ut nu och tolkade och grupperade materialet utifrån det, vilket i sin tur kan påverka hur materialet tolkas av någon som senare kommer att jobba med det. Dessutom märkte jag att jag hade ett starkt intresse av att framställa *Astras* arbete som aktuellt, viktigt och som arbete som haft betydelse för samhället. Om jag inte såg upp kunde jag därför glida över obekvämligheter istället för att stanna upp vid dem, speciellt eftersom jag hade en begränsad tid att lägga på arkiveringsarbetet.

Mest slående när jag bläddrade igenom det äldre materialet var ändå lagren av tankar som går runt i samma spår. Jag hittade många uppslag som var närapå identiska med dem som fanns i nummer av *Astra* jag varit chefredaktör för. Ett brev från 2002 stannade jag länge vid, eftersom det på många sätt var likt #dammenbristers upprop. Brevet, skrivet av **Maria Antas** och **Ann-Helen Attianese** från "Kvinnotidskriften *Astra Novas* redaktion och gästerna på *Astra Novas* kvinnodagskväll", var riktat till lagutskottets ordförande **Henrik Lax**. Att genom det äldre materialet möta det faktum att ens eget arbete på många sätt är en upprepning var inte direkt förvånande, men kändes lite tragiskt: att historielösheten dök upp så snabbt också i ett såpass litet sammanhang som bland finlandssvenska feminister. Hur får man tillgång till sin egen rörelses historia och vems ansvar är det att bevara och berätta den? Jag insåg att jag under mina sju år som studerande i kvinnovetenskap (ja, det hette så då) vid Åbo Akademi knappt hört något om feminismens historia och utveckling i Svenskfinland, eller Finland överlag. Och i mindre skala – vi på *Astra* var väldigt dåliga på att dela med oss av vår egen närhistoria då nya personer blev aktiva vid tidskriften.

En del av upprepningarna och rundgångarna i det feministiska arbetet beror givetvis på att det är samma problem man försöker tackla, och därför för man samma diskussioner och

**SOMMAREN 2018
FIRADE ASTRA
SIN HUNDRADE
ÅRGÅNG, OCH SOM
CHEFREDAKTÖR HADE
JAG BESTÄMT ATT VI
INTE SKULLE SKRIVA
EN HISTORIK UTAN
ISTÄLLET SÄTTA
IHOP EN ANTOLOGI
OM FRAMTIDEN.
HISTORIE-
SKRIVNINGAR FINNS
DET SÄKERT GOTT
OM, TÄNKTE JAG,
OCH UPPTÄCKTE FÖR
SENT ATT JAG
HADE FEL.**

använder, mer eller mindre, samma taktiker. Men vissa upprepningar beror på en typ av historielöshet som är en konsekvens av bristande materiella resurser. Om jag återgår till *Astra* som exempel: Jag hade själv inte haft något med *Astra* att göra innan jag blev chefredaktör. När jag tog över jobbet hade jag några timmars briefing med min föregångare, och efter det fanns få länkar bakåt, allt fokus var alltid på nästa nummer eller nästa evenemang. Nästan alla aktiva vid *Astra* gör det som frivilligarbete, och redaktionen är deltidsanställda på så liten procent att deras arbetsplatser kombinerat inte bildar en hel fulltidstjänst. Då finns det inte mycket resurser över för det tidskrävande arbetet att ta vara på och fördjupa sig i det som redan är förbi. Som högarna av mappar som under tre årtionden samlats på hyllorna. Även med tydliga strukturer kräver det resurser att vårda sin egen historia. Och saknas strukturer blir det lätt övermäktigt.

Astra har ändå fördelen att dess material tas emot av ett arkiv – eller mer än tas emot, arkivet har både bett om materialet och stöttat mig i processen att sammanställa det. Så är det inte för feministiska grupper med kortare historia eller feministiska aktioner som ordnas av personer som inte utgör en bestående grupp. Eftersom väldigt mycket material från feministisk aktivism inte tydligt "tillhör" någon eller har någon som tydligt har ansvar för det har det inga lätta vägar till arkiven. Ändå är det just genom att spara minnen av feministiskt arbete och göra det tillgängligt, till exempel via att donera det till ett arkiv, som vi kan minska de omedvetna upprepningarna och öka möjligheten att lära oss tillsammans över tid. **A**

Skribenten är doktorand i genusvetenskap och var Astras chefredaktör 2014–2018.

PRENUMERERA!

*Vill du prenumerera på
ASTRA eller ge någon en
gåvprenumeration?*

Gå in på:
astra.fi

Eller skicka blanketten
nedan till adressen:
Tidskriften Astra
Tallbergsgatan 1/175
00180 Helsingfors, Finland

Skicka e-post till
adressen:
pren@astra.fi

JAG VILL:

- ☐ Prenumerera
- ☐ Ge tidningen i present
- ☐ Göra en adressändring

VÄLJ PRENUMERATION (4 nr.)

☐ Donationsprenumeration	80€
☐ FINLAND	45€
☐ Studerande/Pensionär/Arbetslös	35€

☐ ÖVRIGA NORDEN	52€
☐ Studerande/Pensionär	45€

☐ ÖVRIGA VÄRLDEN	55€
☐ Studerande/Pensionär	50€

GÅVOPRENUMERATION (4 nr.)

(för dig som är prenumerant)

☐ FINLAND	35€
☐ ÖVRIGA NORDEN	45€
☐ ÖVRIGA VÄRLDEN	50€

SKICKA TIDNINGEN TILL:

Förnamn:
Efternamn:
Gatuadress:
Postnummer:
Ort:
Telefon:
E-post:

BETALARE:

(behövs bara om uppgifterna är andra än ovan)

Förnamn:
Efternamn:
Gatuadress:
Postnummer:
Ort:
Telefon:
E-post:

ORDLISTA

CISHET/CISHETERO: Person som är både heterosexuell och cis. Cis-person är den vars upplevda kön stämmer överens med det kön hen tilldelades vid födseln.

DEKOLONIAL TEORI: Kritiserar kolonialismen och ser dess effekter idag, dels i den moderna kapitalismen, dels i hur människor delas in i "vi" och "andra". Kritiserar postkolonial teori för att utgå ifrån västerländska, koloniala synsätt på kunskap.

DIASPORA: Mycket enkelt förklarat används ordet för att beskriva när etniska grupper är bosatta i andra länder än där de har sina rötter. Begreppet är dock svårdefinerat och komplext. På www.antirasistiskaakademin.se/diaspora finns utförligare förklaring för den intresserade.

DISKURS: Samlingsnamn för begrepp, normer och sätt att resonera på som används inom ett visst område.

ETNOTERRITORIUM: Med etnicitet menas en socialt konstruerad gruppidentitet baserad på uppfattningen om en gemensam historia samt upplevelsen av kulturella likheter. Territorium är en stats eller grupps land-, vatten- och luftområde.

FENNOFOB: Negativa attityder mot finskspråkiga och finskhet eller ra-

sism och diskriminering mot finnar och personer av finsk härkomst.

FÄRGBLINDHET: Betyder att, avsiktligt eller oavsiktligt, bortse från hur personer rasifieras. Ofta motiveras det som en antirasistisk strategi, men i praktiken kan det få motsatt effekt. Färgblindhet när det kommer till datainsamling gör t. ex. att det inte kan föras statistik över diskriminering baserad på hur personer rasifieras, trots att diskriminering-
en existerar.

KOLONIALISM: När en stat erövrar och exploaterar ett område utan samtycke från områdets invånare. Syftet är bl.a. politisk kontroll och kapitalistiska vinningar.

MINORITETSNATIONALISM: Nationalism kopplad till en annan grupp än majoritetsbefolkningen. Nationalism är en ideologi som kretsar kring gränser, land, territorium, stat och folk.

TRANS: Kan den person kalla sig som på något vis bryter mot cisnormen. En transperson behöver inte vara transsexuell.

TRANSSEXUELL: Kan den person kalla sig som är man men som tilldelades det juridiska könet kvinna vid födseln, eller som är kvinna men tilldelades det juridiska könet man vid födseln.

DIY HRT: Står för do-it-yourself hormone replacement therapy och inne-

bär att använda sig av hormonpreparat utan att ha en diagnos från läkare.

FUNKOFOBI: Funkofobi betyder rädsla för eller fördomar mot personer med funktionsnedsättning. Det kan också betyda diskriminering av personer med funktionsnedsättning (källa: www.fduv.fi).

NEUROTYPISK: Person som inte har någon form av neuropsykiatrisk funktionsvariation.

NORDISK EXCEPTIONALISM: Bilden av de nordiska länderna som exceptionellt goda, moraliskt högstående, utvecklade och fria från förtryck och diskriminering.

POSTKOLONIAL TEORI: Det akademiska studerandet av kolonialismens och imperialismens arv, inklusive dess påverkan på kulturella, materiella och sociala relationer.

RASIFIERING: Beskriver den sociala process genom vilken personer eller grupper placeras i fack baserat på fysiska attribut som kopplas till koloniala och rasistiska föreställningar om sociala, psykologiska eller kulturella egenskaper. Ibland används ordet självbeskrivande, där den som utsätts för rasism benämner sig själv som rasifierad. Ordet kan även användas för att beskriva hur personer med vithetsprivilegier rasifieras, som just "vita".

**ASTRA
OCKSÅ
DIGITALT.**

**MERA INFO:
ASTRA.FI**

**ANNONSERA
I ASTRA**

HELSIDA:	350	EURO
1/2 SIDA:	200	EURO
1/4 SIDA:	100	EURO
1/6 SIDA:	50	EURO

ASTRA ges ut med stöd av: Konstsamfundet, Oskar Öflunds Stiftelse, Stiftelsen Tre Smeder, Svenska kulturfonden och Centret för konstfrämjande.

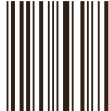
Den 9 augusti 1915 tog arkeologen Gustaf Hallström det första spadtaget i den samiska offerplatsen Unna Saiva i norra Lappland. Det är en av de rikaste offerplatserna som hittats i Sápmi. Då platsen grävdes ut fördes 600 föremål till Historiska museet i Stockholm. Det var mängder av smycken, pärlor, pilar och mynt. Nu kämpar ett trettiotal samer för att offergåvorna ska återbördas till Sápmi.

ISSN 2323-3966

9 772323 396009

21002

PRO-FEMINISM
PRISET
2 0 1 7
UTDELAT AV
VÄNSTER-
KVINNORNA

VINNARE AV
FREDRIKA
RUNEBERG-
STIPENDIET
2018